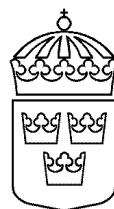

Riksdagens protokoll 1996/97:80

Tisdagen den 18 mars

Protokoll
1996/97:80

Kl. 14.00 – 16.20
18.00 – 19.17

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 11 och 12 mars.

2 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Karin Starrin* (c) anhållit om att bli entledigad från uppdraget som ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 maj 1997.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Frågestund

Frågestund

Anf. 1 TALMANNEN:

Vi går över till frågestunden. Vid dagens sammanträde besvaras frågor av statsrådet Thage G Peterson, utrikesminister Lena Hjelm-Wallén, arbetsmarknadsminister Margareta Winberg, kommunikationsminister Ines Uusmann, statsrådet Maj-Inger Klingvall, statsrådet Thomas Östros och statsrådet Ulrica Messing. Statsrådet Peterson besvarar allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområde inom regeringen.

Vi är glada över att det vid dagens sammanträde bland åhörarna finns en delegation parlamentariker från Leshoto. We bid the parliamentary delegation from Leshoto heartily welcome.

Vi inleder frågestunden. Ordet är fritt.

Albanien

Anf. 2 HELENA NILSSON (c):

Fru talman! Jag har en fråga till utrikesministern. Det gäller det gångna mötet med utrikesministrarna inom EU. Jag skulle vilja veta varför Sverige inte ställde några förslag om att skicka militär styrka till Albanien.

Anf. 3 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Läget i Albanien är och har varit mycket allvarligt. Det gäller att se vad vi kan göra för snabba insatser. Vi beslutade under vårt informella utrikesministermöte om två direkta insatser.

Det ena är att undersöka möjligheterna att komma in med förnödenheter, dvs. nödhjälp. Man kan kalla det för katastrofhjälp. Vi är beredda att vid en sådan insats omge den med de säkerhetskomponenter som kan behövas.

Det andra är att vi måste hjälpa Albanien att komma tillbaka i en normal situation också vad gäller polis och det som har med säkerheten i landet att göra. Det skall vi hjälpa landet att göra genom att ge tillgång till expertis på militärt och polisiärt område som inte skall ingripa själv utan helt enkelt ge hjälp till självhjälp.

Anf. 4 HELENA NILSSON (c):

Fru talman! Enligt tidningsuppgifter och radiouppgifter sade Danmarks utrikesminister, som tillika är ordförande för detta år i OSSE, att han ansåg att man skulle skicka militär styrka. På vilka grunder hade han gjort bedömningen att han stöder detta förslag? Det är litet intressant, eftersom han är ordförande för OSSE.

Anf. 5 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Man kan i och för sig göra olika bedömningar. Jag utesluter inte principiellt en militär insats i ett land där det är så stora säkerhetsproblem som i Albanien. Men vi kan aldrig fatta beslut om det på t.ex. ett EU-ministermöte. Det är en fråga för FN eller för OSSE att ge mandat för detta.

Inte heller den danske utrikesministern menade att det skulle kunna ske på en gång. Det är en något olikartad bedömning som ligger till grund för vårt resonemang. Han var också med på det beslut som vi gemensamt fattade. Dessutom har det de senaste dagarna visat sig att det är den linjen, dvs. att vi går in mer på det civila området, som kan ge resultat. Situationen har också lugnat sig något i Albanien.

Anf. 6 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag delar regeringens bedömning att det krävs ett FN-mandat och att det just nu är mest angeläget med civila insatser. Jag har några andra frågor som rör situationen i Albanien.

Den första frågan är: Varför har inte den svenska regeringen tillsammans med andra EU-länder krävt Berishas avgång? Det kravet har kommit från många håll och anses vara förutsättningen för att kunna uppnå stabilitet och få oppositionen att fungera.

Den andra frågan rör samma ämne. Tecken efter resultatet av valet i maj 1996 tydde på att det inte hade gått rätt till. Det var många observatörer, även svenska, som var på det klara med det och kritiserade Albanien för det. Varför agerade inte svenska regeringen redan då på de signalerna, bilateralt eller inom EU-kretsen?

Anf. 7 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Som svar på den sista frågan kan jag berätta att jag vid två eller tre tillfällen har haft överläggningar med min albanske kollega och just tagit upp situationen kring valen och att vi från svensk sida bedömde att dessa val inte var korrekta. Sverige har nog i dessa kontakter uppfattats som ett land som har framfört den kanske mest ampra kritiken mot albanska myndigheter.

Sedan är det en annan sak att det kanske inte är så intressant att ta upp de normala diskussionerna. Medierna speglar inte den typen av resone-mang när de väl sker. Efteråt är man väldigt snabb att säga att man inte hört att någonting har utträttats, men så var faktiskt fallet.

När det gäller den första fråga som Eva Zetterberg ställde om den politiska ledningen har vi ställt krav på en förändrad regering, och det har kommit till en samlingsregering. Vi har ställt krav på nyval, och det finns nu beslut om att det skall bli nyval. Vi har ställt krav på en politisk dia-log, och den fungerar nu. Våra krav är faktiskt på det området tillgodo-sedda.

Anf. 8 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag förstår att regeringen har haft de samtalen efter valen och påpekat hur oegentligt valen skedde. Men jag kan inte påminna mig något pressmeddelande från svenska regeringen i den frågan. Jag kan inte heller påminna mig något uttalande om att den svenska regeringen tog upp frågan inom EU-kretsen. Jag menar att det fanns en mycket tydlig varningssignal tillsammans med andra signaler om att det inte stod rätt till och om att man borde ingripa och agera.

Jag håller med utrikesministern om att detta nu är litet överspelat och att det gäller att se till att nyvalet äger rum. Man har talat om maj. Jag undrar om man inte kan påskynda detta, och se den nuvarande regeringen med Berisha som en tillfällig provisorisk regering i avvaktan på att ett riktigt val som går rätt till äger rum. Är det regeringens inställning i den frågan?

Anf. 9 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det är inte vi som skall bestämma exakt när valet skall ske. Det pågår nu en dialog, och en ganska förtroendefull sådan, i Alba-nien. Låt dem avgöra när det är lämpligast tidpunkt för att förrätta val. Det viktigaste är att man har sagt att man skall förrätta val.

Sedan skulle jag nog vilja rekommendera Eva Zetterberg att inte bara gå efter pressmeddelanden när det gäller vad den svenska regeringen gör. Jag vet inte om det har kommit något pressmeddelande. Men jag kan försäkra Eva Zetterberg att jag för enormt många samtal om mänskliga rättigheter och demokrati med mina utrikesministerkolleger utan att jag skickar ut pressmeddelanden om det.

Anf. 10 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till utrikesministern. Hon nämnde att det här också är fråga om att hjälpa till med förnödenheter i landet Albanien. Min fråga är: Hur och när kommer en sådan hjälp i gång

när det gäller livsmedel och andra förnödenheter? Det börjar redan nu bli akut med det behovet.

Anf. 11 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! I söndags morse bestämde EU:s samlade utrikesministrar att vi skulle skicka en mission till Albanien, och den kom till Albanien i går. Det är mycket snabbt handlat. Nu vill man direkt från albanska myndigheter få reda på vad det är som behövs. Vi är sedan beredda att agera mycket snabbt, framför allt genom EU:s samlade bistånd. Det är det ena vi gör nu.

Det andra, som vi har gjort under helgen, är att starta konsultationer inom FN i New York om en eventuell säkerhetsrådsresolution om Albanien. Detta är vad som nu pågår med full kraft.

Misstro mot regeringens politik

Anf. 12 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! För tredje dagen har vi sett hur räntorna stiger kraftigt. Under en rätt lång tid har kronan försvagats rejält. Arbetslösheten fortsätter att öka från en mycket hög nivå. Vi ser också effekterna av detta för människorna.

Samtidigt stod Göran Persson vid ett välfärdsseminarium i dag och verkade helt omedveten om allt detta som drabbar människorna med hård kraft: ökade bostadskostnader, kostnader för arbetslösheten, sämre förutsättningar för olika former av service. Han frågade vad det är för fel på ett samhälle som har 10–12 % arbetslöshet när man ser behoven.

Det är alldeles uppenbart att den politik som förs möter ett starkt misstroende. Jag skulle vilja fråga Thage G Peterson, som svarar för helheten i politiken, vilka slutsatser han drar av att den politik som förs faktiskt leder till att människor lider av hög arbetslöshet, att räntorna stiger och att misstron ökar så att kronan faller.

Anf. 13 Statsrådet THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Jag överlåter till statsrådet Thomas Östros att svara på frågan.

Anf. 14 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Bo Lundgren tar upp att det finns en oro på de europeiska kapitalmarknaderna just nu. Det har naturligtvis en mängd olika orsaker. Det spekuleras om EMU och om räntehöjningar i USA.

I Sverige har vi under de senaste två och ett halvt åren bedrivit en sneringspolitik som gör att vi nästa år kommer att ha en av de starkaste statsfinanserna i den europeiska unionen. Det har vi gjort genom att höja skatterna för höginkomsttagare och genom att spara. Det har varit ett sätt att komma undan den situation som vi befann oss i när Bo Lundgren var biträdande finansminister och ansvarig för skattepolitiken, dvs. totalt raserade statsfinanser och ett totalt beroende av kapitalmarknaderna.

Det är klart att det fortfarande finns en rörlighet på kapitalmarknaden. Sverige är inte immunt mot internationell oro på kapitalmarknaderna. Men de ekonomiska fundamenten är väldigt tydliga om man tittar när-

mare på dem, även för kapitalmarknaderna. Sverige är på väg mot balans i statsfinanserna. Sverige har en av de lägsta inflationstakterna i Europa. Sverige har en mycket stabil statsfinansiell framtid. Vi kommer att gå mot en period av permanenta överskott i statsbudgeten. Det finns alltså skäl att se framåt med tillförsikt när det gäller svensk ekonomi.

Prot. 1996/97:80
18 mars

frågestund

Anf. 15 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag måste säga att jag börjar tröttna på att Thomas Östros alltid försöker skylla ifrån sig och hävda att svensk ekonomi var felfri fram till oktober 1991. Frågestunden syftar till att tillgodose riksdagens rätt att ställa frågor till statsråden och få dem besvarade.

Läs Kjell-Olof Feldts beskrivning av 1980-talet, Thomas Östros! Läs hur den politik som då fördes ledde fram mot avgrunden, mot arbetslösheten och mot det vi sedan har upplevt. Läs den! Och svara på de frågor som vi riksdagsledamöter ställer!

Den seriösa frågan som jag ställde var vilka slutsatser regeringen drar av den misstro som finns mot svensk politik. När internationell oro uppstår drabbas Sverige hårdast. Kronan faller och räntorna stiger. Det beror naturligtvis på att regeringen inte är beredd att ompröva den politik som har lett till bl.a. en hög arbetslöshet som skapar oro inför framtiden och också för statsfinanserna.

Från svenska medborgares utgångspunkt kan det vara intressant att se om en regering som fört en politik som permanentat massarbetslösheten ändå inte skulle kunna tänka sig att efter två och ett halvt år vara beredd att ompröva den politik som drabbat människor så hårt. Det vill jag fråga statsrådet Östros om.

Anf. 16 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Siffror sparkar, Bo Lundgren. Den borgerliga regeringen lånade 240 miljarder av kapitalmarknaderna, men det vill naturligtvis inte Bo Lundgren diskutera. Nästa år kommer Sverige att ha statsfinansiell balans. Siffror sparkar.

När Bo Lundgren var nummer två på Finansdepartementet exploderade massarbetslösheten. De problemen finns kvar i Sverige, men nu när vi har fått statsfinansiell balans igen har vi en helt annan styrka att bekämpa arbetslösheten. Det är regeringens övertygelse att vi efter 1998 kommer att ha överskott och återigen hamna i en situation där staten faktiskt har ett sparande och därmed kan möta lågkonjunkturer från en styrkeposition.

Det kunde vi inte under den period då Bo Lundgren och Anne Wibble ledde Finansdepartementet. Tvärtom! På grund av att Bo Lundgren sänkte skatter för höginkomsttagare, ökade underskotten och lät räntorna sticka i väg skyhögt, har vi haft en backe att ta oss uppför. 240 miljarder i lånebehov var utgångsläget – nästa år balans. Detta kommer också marknaderna att se.

Anf. 17 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! För egen del börjar jag fundera rejält på om det finns anledning att gå till frågestunderna. Jag förstår att Thomas Östros är inprogrammerad och att han inte är beredd att resonera utifrån hur männi-

skorna i Sverige har det i dag. De mår inte bra. I stället försöker han skylla ifrån sig, liksom många andra i regeringen gör. Men Thomas Östros gör det kanske mest av alla.

Läs Feldts bok om 80-talspolitiken! Fråga Erik Åsbrink hur det kom sig att underskotten började explodera före valet 1991. Sedan kan vi lämna den delen åt sidan.

Jag frågade vilka slutsatser regeringen drar av misstron mot det sätt på vilket den driver politiken. Denna politik leder till högre räntor, kronförsvagningar och till att fler människor än nödvändigt är arbetslösa. Ni bromsar möjligheten till utveckling i tjänstesektorn, där det genom Dan Anderssons förslag som kom i går är alldeles uppenbart att det finns möjlighet att ta till vara nya jobb. Men på det området har regeringen under ett par år inte gjort någonting alls. Återigen: Drar ni inte någon slutsats av att politiken misslyckats för människorna i dag?

Anf. 18 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Låt oss resonera om framtiden, Bo Lundgren! Att bekämpa arbetslösheten från en position med raserade statsfinanser fungerar inte. Det leder till räntekaos och till ett oerhört svårt läge för riksdag och regering, eftersom man inte har något utrymme. Nu får vi utrymme. Vår målsättning för statsfinanserna är glasklar: balans 1998 och överskott därefter.

Låt oss resonera litet grand om moderaternas framtida politik. Skattesänkningar på 250 miljarder – vad innebär det i uppsägningar i kommuner och landsting? Vad innebär det för socialförsäkringssystemen?

Vår inställning är klar. Vår kamp handlar om att rädda välfärdssamhället, ha stabila statsfinanser, överskott i statsfinanserna. Vi skall också se till att vi fortsätter att förbättra ett bra företagsklimat genom att ge små och medelstora företag bättre villkor. Vi satsar på utbildning för att människor skall ha en chans att efterfråga de nya jobb som kommer när tillväxten stiger 1997. Det är vår inställning.

Men Bo Lundgren företräder en politik som vill avskaffa stora delar av det välfärdssamhälle vi har i dag och bidra till arbetslösheten genom massuppsägningar i offentlig sektor.

Fredsprocessen i Mellanöstern

Anf. 19 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Jag vill rikta en fråga till utrikesministern. Jag återkom i går från en veckas besök på Västbanken. Där har jag haft möjlighet att följa arbetet i det palestinska rådet – ett interimistiskt parlament, kan man säga – bl.a. vid en session i Betlehem, där Arafat själv deltog.

Jag har träffat flera rådsledamöter, och utifrån deras perspektiv är nu situationen på Västbanken och i hela Mellanöstern mycket spänd och allvarlig. Frustrationen är stor, och man säger att fredsprocessen har gått i stå. Man säger också att den israeliska likudregeringen i stället för förtroendeskapande åtgärder ständigt kommer med nya hinder, särskilt i östra Jerusalem. Det är tunnlar, ID-kortstillgång, stängning av palestinska institutioner och den i dag aktuella bosättningen Har Homa.

Min fråga till utrikesministern är: Hur bedömer Sveriges regering läget i dag?

Prot. 1996/97:80
18 mars

Anf. 20 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det är självklart att läget för fredsprocessen borde kunna vara mycket bättre. Det var något positivt som hände när Hebronavtalet kunde slutas, men det var bara en start för de ytterligare steg som måste tas. Dessvärre har vi efter det sett att den israeliska regeringen har fattat och genomfört beslut som går på tvärs med vad som ligger i fredsavtalets anda. Allvarligast är naturligtvis de nya bosättningarna, inte minst Har Homa.

Problemet är inte bara att detta strider mot fredsavtalets anda och försvårar en fortsatt fredsöverenskommelse utan också att Israel är en ockupationsmakt på det här området. Som sådan har Israel folkrättsligt inte rätt att flytta dit sin befolkning. Jag tycker att det är en mycket allvarlig situation, och vi har anledning att rikta kritik mot den israeliska regeringen för dessa beslut.

Anf. 21 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Sverige har varit väldigt aktivt under många år i diskussionen om att skapa fred i Mellanöstern. Jag upplever situationen i dag som utomordentligt allvarlig. De initiativ som kan tas av olika länder krävs verkligen. Jag vill fråga utrikesministern: Vad har Sverige för möjligheter? Vilka initiativ kan Sverige ta i det läge som råder nu, för att vara ett av de länder som tillsammans med andra så att säga sätter fredsprocessen på spåret?

Anf. 22 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Vi försöker naturligtvis utnyttja de kontakter vi har. Men vad Sverige kan göra som ett enda land, i raden av många andra, är att förena sig med andra länder. Här är EU, tillsammans med USA, en viktig aktör. Dessa krafter försöker tillsammans trycka på parterna – såväl den israeliska regeringen som de palestinska myndigheterna. De måste nu underlätta fredsprocessen i stället för att gå den andra vägen.

Dessutom arbetar Sverige direkt med förbättringar för den palestinska befolkningen, inte minst när det gäller sysselsättningen. Sten Andersson är nere i ett sådant uppdrag just nu. I hans uppdrag från FN ingår framför allt att arbeta med sysselsättningsskapande åtgärder och med projekt på Olof Palmes center. Detta är viktigt för att underlätta den mycket svåra situationen för framför allt palestinska ungdomar.

Tjänstebeskattningsutredningen

Anf. 23 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Jag tänker ställa en fråga till Thomas Östros. Jag förstår att kammaren är väldigt spänd på om jag kan få ställa en fråga, och på om Thomas Östros möjligen kan komma med ett svar på den.

I går blev Tjänstebeskattningsutredningen klar. En hel del av det som den kom fram med är sådant som vi i Folkpartiet har drivit länge, men det kan ju ändå vara bra att det nu kommer från ett annat håll. Av skattemi-

nisterns kommentarer har jag förstått att regeringen menar att stora delar av finansieringen inte är acceptabla, framför allt när det gäller att skärpa skatten för inkomsttagarna. Men det har inte framkommit i debatten om skatteministern kan tänka sig att inrätta en särskild skatt på äldre människor. Är det också en finansiering som avvisas?

Anf. 24 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! En sådan rak, konkret fråga skall naturligtvis ha ett svar. Den kommentar jag gav i går till olika massmedier har ibland tolkats som väldigt positiv, och ibland som väldigt negativ. Jag skall försöka säga samma sak till Karin Pilsäter som jag sade till de flesta medier i går: Förslagen från Dan Anderssons utredning är intressanta. Det är förslag som självfallet kräver en ordentlig remissomgång och en ordentlig analys.

På arbetsgivaravgiftssidan handlar det om ett dyrt förslag, som måste finansieras. Enligt regeringens bedömning är det inte möjligt att höja inkomstskatterna för att finansiera den typen av åtgärder. Det kan man inte göra genom att sänka grundavdraget. Det finns också praktiska problem med att sänka arbetsgivaravgifterna i en viss del av ekonomin. Kan det uppstå fusk-möjligheter? Är det svårt med kontrollmöjligheterna? Detta måste man titta närmare på, och remissomgången är viktig i denna del.

När det gäller den del som handlar om en särskild avgift på pensionärer är det min mening att det inte är aktuellt att införa en sådan.

Anf. 25 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Jag tackar för det svaret. Ätminstone vi inom Folkpartiet är helt övertygade om att ifall massarbetslösheten skall kunna bekämpas är det inte med fler skatter, utan med fler skattebetalare.

Jag tolkar det som att statsrådet ändå seriöst tänker överväga detta, och jag vill därför skicka med att vi i Folkpartiet tror att givet det höga skatteläget på arbete måste man gå in med riktade insatser. Återigen blir min fråga: Är inte regeringen beredd att gå in med riktade skattereduktioner för att i dagsläget kunna få fram fler jobb?

Anf. 26 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Precis som jag sade tidigare avvisar jag inte förslaget på principiella grunder. Regeringen är intresserad av en ordentlig remissbehandling och kloka synpunkter på förslaget. Samtidigt krävs en ordentlig analys av om detta är praktiskt genomförbart. En risk med att skära i arbetsgivaravgiften på många olika ledder är att systemet blir krångligt och svåradministrerat. Dessutom kanske det blir ett system där man kan fuska. Sådana här frågor måste vi titta närmare på framöver.

Anf. 27 MATS ODELL (kd):

Fru talman! Dan Andersson lade fram Tjänstebeskattningsutredningens förslag i går. Utredningen tog fasta på de hushållsnära tjänsterna, och föreslog vissa sänkningar av skattekiln. Enligt ett pressmeddelande handlar det om 149 600 personer som i dag är sysselsatta i de här branscherna. Utredningen avfärdar däremot tanken på att göra någonting åt de äkta hushållstjänsterna. Av flera undersökningar vet jag att ungefär

2,7 miljoner heltidsjobb i Sverige utförs inom den informella sektorn. Men Dan Andersson säger att eftersom det är så svårt att komma ned i de priser där den svartmarknaden opererar, lämnar han detta åt sidan. Med andra ord: Låt svartjobben fortsätta att frodas!

Är skatteministern beredd att även titta på de äkta hushållstjänsterna, enligt exempelvis den danska modellen, och att sänka skattekillen så att människor kommer i arbete? Om inte – hur mycket räknar han med att det i dag kommer in i form av moms och sociala avgifter från hushållstjänster och som skulle kunna gå förlorat?

Anf. 28 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag är beredd att titta väldigt noga på Dan Anderssons förslag i utredningen. Vi befinner oss i ett läge med oerhört begränsade resurser, och vi måste välja vilka typer av skattestimulanser eller ökade utgifter vi skall införa under den närmaste tiden. Jag är därför inte beredd att överväga särskilda avdrag för höginkomsttagare för köp av tjänster till hemmen.

Anf. 29 MATS ODELL (kd):

Fru talman! Jag uppfattar det som att skatteministerns sinne öppnas alltmer. Det behöver inte kosta någonting att införa exempelvis den mycket framgångsrika danska modellen. Den handlar inte om skatteavdrag för höginkomsttagare, utan staten tar bort en del av skattekillen genom ett direkt bidrag. Detta görs till en kostnad som i realiteten visat sig bli ett plus i den danska statsbudgeten. Nära 10 000 företag har tillkommit som nu opererar på de här äkta hushållstjänsterna.

Är skatteministern ändå inte beredd att göra någonting på detta område?

Anf. 30 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Den danska modellen är inte en av de betydelsefulla faktorerna bakom att det har gått bra för Danmark i arbetslöshetsbekämpningen. Det är relativt få människor som har fått jobb via den modellen, och jobben är ganska dyra. Det handlar om ordentliga subventioner.

Jag är inte beredd att delta i ett arbete där vi återigen hamnar i en situation där man räknar med diverse dynamiska effekter som finansierar skattesänkningar, och som senare visar sig bli en kostnad i form av ökade underskott och ökade räntor. Jag är heller inte beredd att delta i en typ av arbete där vi siktar på särskilda skatteavdrag riktade mot höginkomsttagare i ett läge där vi faktiskt har fördelningspolitiska ambitioner. Vi har sanerat statsfinanserna och försökt fördela bördorna så gott det går. Då kan vi inte komma med särskilda stimulanser just till en höginkomsttagargrupp.

Anf. 31 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! I Ekot halv ett sade statsministern att han ställde sig mycket tveksam till den här enprocentiga avgiften, och nu säger skatteministern att den inte är aktuell.

Kan då jag, och alla pensionärer runt om i Sverige, tolka det som att denna avgift inte kommer att förverkligas?

Anf. 32 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Dan Andersson, som har utrett frågan åt regeringen, lade fram sitt förslag i går. Alla delar av förslaget kan man naturligtvis inte analysera på stående fot i dag, utan det krävs ett arbete. Vad jag har sagt här i kammaren i dag är att den del av utredningsförslaget som gäller den särskilda avgiften på pensionärerna inte är aktuell att genomföra. Riksdagsledamöterna kommer inte att återfinna den i en proposition från regeringen.

Anf. 33 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Det låter bra. Thomas Östros säger att avgiften inte är aktuell. Men med kännedom om det politiska språket vill jag fråga: Kan den senare bli aktuell, eller är den avförd? Jag tror att Sveriges pensionärer skulle vilja höra det.

Anf. 34 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag kan inte garantera att avgiften inte blir aktuell om olyckan skulle vara framme, och en ny regering bildas efter valet. Då kan den möjligen bli det. Men inte under denna regerings tid.

Volvo Aero i Arboga

Anf. 35 BERIT OSCARSSON (s):

Fru talman! Det har nu gått mer än två månader sedan Volvo Aero beslutade att flytta verksamheten från Arboga till Trollhättan. De lokala förhandlingarna är slutförda och i morgon inleds de centrala. Med anledning av detta vill jag vända mig till Thage G Peterson, som svarar på de allmänpolitiska frågorna, och fråga om samtal har förekommit mellan Volvoledningen och regeringen. Vad har man i så fall kommit fram till?

Anf. 36 Statsrådet THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Näringsminister Anders Sundström har senast i dag fört samtal med Volvos ledning om fortsatt Volvoverksamhet i Arboga. Regeringen väntar nu enligt Näringsdepartementets upplysningar på Volvos slutliga ställningstagande med anledning av detta samtal.

Anf. 37 BERIT OSCARSSON (s):

Fru talman! Det är oerhört viktigt att man tar upp samtal om det flyttavtal som finns mellan FMV och Volvo, så att man vet att det finns möjligheter för Arboga att få stöd, om det nu bestäms att verksamheten skall vara kvar i Arboga, och det är ju vad jag hoppas på.

Koldioxidutsläpp från trafiken

Anf. 38 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! Jag vill vända mig till kommunikationsminister Ines Uusmann.

Kommunikationskommittén presenterar ju sitt slutbetänkande i dag, jag tror t.o.m. att det sker precis i detta ögonblick. I fredags fick vi uppgifter från Centern om att man i och med energipropositionen skulle

förhandla med regeringen om minskade koldioxidutsläpp från trafiken. Jag vill då ställa följande frågor:

1. Pågår det eller kommer det att inledas förhandlingar mellan Centern och regeringen om att minska koldioxidutsläppet från trafiken?
2. Om svaret är ja på fråga 1, vad innebär det i så fall för Kommunikationskommitténs slutbetänkande? Innebär det att betänkandet får underkänt av regeringen, i och med att kommittén har haft i uppgift att utreda dessa frågor?
3. Vad har kommunikationsministern för inställning till att avvakta introduktionen av drivmedel i stället för att påskynda den?

Anf. 39 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Precis som Elisa Abascal Reyes säger har Kommunikationskommittén avlämnat sitt betänkande för en timme sedan. Det pågår just nu en presskonferens. Kommittén har lagt fram en stor mängd förslag, och en stor mängd konsekvensanalyser kopplade till förslagen har presenterats. Det är nu alldeles för tidigt för regeringen att över huvud taget kunna ta ställning till de förslagen.

Jag kan bara konstatera att väldigt mycket av det som Kommunikationskommittén säger är intressant, och det bygger på att vi skall ha ett effektivt transportsystem, som också uppfyller miljömålen. Vad gäller koldioxidutsläppen för man diskussioner om miljömålen år 2020. Det är vad jag hittills känner till om utredningen.

Anf. 40 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! Ett problem ibland när man ställer flera frågor är att man bara får svar på den sista. Det var vad som hände nu. Mina första frågor var: Pågår det samtal mellan regeringen och Centern om att minska utsläppen från trafiken av koldioxid? Och vad innebär det i så fall om regeringen nu inleder nya förhandlingar för att uppnå politiska lösningar, när Kommunikationskommittén har arbetat i två år med just de här frågorna? Innebär det att regeringen redan i dag underkänner Kommunikationskommitténs slutresultat?

Anf. 41 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Två partier står bakom det betänkande som Kommunikationskommittén presenterade för mig för en stund sedan, nämligen Centern och Socialdemokraterna. Övriga partier som har deltagit i kommitténs arbete – partier som också finns representerade i riksdagen – har reserverat sig på olika punkter. Jag förutsätter ändå att även de representerarna står bakom de analyser som finns i kommitténs betänkande.

Därutöver känner jag inte till några transportförhandlingar mellan Centern och regeringen, och eftersom jag har ansvar för området vore det ju konstigt om jag inte skulle känna till om det fanns några ”bredvidförhandlingar”. Så det där är nog en tidningsanka.

Prot. 1996/97:80

18 mars

frågestund

Anf. 42 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! När Kina i början av året utsåg en ny lagstiftande församling – visserligen en provisorisk sådan – för Hongkong ställde jag en skriftlig fråga till utrikesministern. Jag fick svaret att regeringen skulle följa utvecklingen och att Göran Persson har tagit upp frågan vid sitt Kinabesök. Vad han har sagt eller inte sagt lämnar jag därhän. Det som har hänt efteråt är ändå att Peking planerar att ta bort ett stort antal lagar som rör de mänskliga rättigheterna. Utrikesministern har på senare tid kritiserat Kina i ganska starka ordalag, men Hongkong nämns aldrig. Min fråga är: Var går gränsen? När kommer utrikesministern och Sveriges regering att reagera på det som Kina just nu gör mot Hongkong?

Anf. 43 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Den kritik som nämndes måste gälla det tal jag höll i kommissionen för de mänskliga rättigheterna, där jag också nämnde att Kina är ett av de länder där det pågår brott mot mänskliga rättigheter. Det här var inte särskilt populärt bland de kinesiska deltagarna, som vid två tillfällen under mitt tal avbröt mig med hänvisning till "ordningsfråga". Genom det kinesiska agerandet fick min kritik en väldigt stor uppmärksamhet.

De kinesiska myndigheterna vet mycket väl var vi står när det gäller Hongkong, nämligen att vi av förståeliga skäl så långt som möjligt vill bevara den relativa demokrati som finns i Hongkong. Vi agerar i det sammanhanget utifrån att vi är EU-medlemmar och stöder de insatser som Storbritannien naturligtvis går i främsta ledet för.

Anf. 44 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Anledningen till att jag tar upp den här frågan är att Hongkongborna på något vis mentalt har gett upp och att de får acceptera att de skall gå över till Pekingkina. Samtidigt förstår man att de hyser en väldigt stor tilltro till att det internationella samfundet och demokratiska länder som Sverige reagerar och agerar när Kina kränker Hongkong genom att gå emot det motto, ett land två system, som Kina har lovat att Hongkong skall få ha.

Formuleringen i det skriftliga svar som jag fick om att man skall reagera efter den 1 juli, då Hongkong har gått över till Kina, är ändå litet förvånande. Man kanske skulle behöva reagera tidigare, innan det är för sent.

Anf. 45 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Som jag sade är vår inställning inte okänd för den kinesiska regeringen och de kinesiska myndigheterna. Vår inställning är att så mycket som möjligt av det system för demokratiskt inflytande som man har byggt upp i Hongkong skall kunna vara kvar efter det att Hongkong har kommit att ingå i Kina.

Frågeställaren säger att man nu i Hongkong mentalt har insett detta, men det måste man väl ändå ha gjort för länge sedan. Det avgjordes ju för mycket länge sedan att Hongkong faktiskt skall gå in i Kina år 1997.

Anf. 46 CHRISTER SKOOG (s):

Fru talman! Jag har en fråga till arbetsmarknadsministern.

Den strukturfond inom EU som kallas Växtkraft mål 4 har rönt ett stort intresse bland småföretagare i vårt land. Både småföretagarna och de anställda i företagen har insett vikten av att höja kompetensen för att man framöver skall kunna vara motståndskraftig mot konkurrenter. Intresset har varit så stort att de medel som har tilldelats på många håll i landet börjar ta slut redan efter ett halvt år, fastän de var avsedda att räcka i närmare fyra år.

Avser regeringen att vidta några åtgärder för att möta det ökade intresset för att höja kompetensen bland småföretagarna i Sverige?

frågestund

Anf. 47 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Det är riktigt att Mål 4-programmet har blivit väldigt populärt. Det är också viktigt att det har blivit så, eftersom vi vet att det inte är genom låga löner utan genom höjd kompetens i våra företag, framför allt i de små och medelstora företagen, som vi skall konkurrera på en internationell marknad.

Programmet har blivit populärt i hela landet. Jag vet att Blekinge har aktualiserat frågan, men pengarna är slut även på andra platser i landet. Jag vet att styrelsen för programmet nu planerar en omfördelning över tiden, så att man för innevarande år skall kunna få mer pengar.

Anf. 48 CHRISTER SKOOG (s):

Fru talman! Jag tycker att det var ett mycket bra svar. Men det får inte bli så att man för över medel så att kompensationsgraden blir mindre än vad som har utlovats.

Arbetsmarknadsministern nämnde Blekinge, min egen valkrets. Där visade det sig att redan efter ett halvt år var alla medel utdelade. Redan nu är det 7 000 personer i inte mindre 250 småföretag som är ute. Tyvärr har man fått stänga luckan där nere. Men genom arbetsmarknadsministerns svar hoppas jag verkligen att man kan öppna den igen och möta det ökade intresset.

Anf. 49 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Ja, under förutsättning att det är bra förslag som kommer fram. Man skall inte bara fördela dem över åren, utan man gör också en ordentlig kvalitativ bedömning av de förslag som kommer fram. Om Blekinge uppfyller detta kan jag se att det finns en möjlighet att få mer pengar.

Botniabanan

Anf. 50 LENNART FREMLING (fp):

Fru talman! Jag skulle vilja fråga kommunikationsminister Ines Uusmann om Botniabanan, dvs. den planerade järnvägen längs kusten från Härnösand via Örnsköldsvik upp till Umeå. Hur går arbetet i Regeringskansliet med att finansiera det projektet?

Anf. 51 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Den förhandlingsman som regeringen tillsatte har tillsammans med de regionala intressenterna nu presenterat en avsiktsförklaring som handlar om i vad mån kommuner och övriga delar av regionen längs Västernorrlands- och Västerbottenskusten kan bidra med medel för att finansiera Botniabanan. Den avsiktsförklaringen är lämnad till regeringen. Den ligger till underlag för arbetet med vårpropositionen. Förhandlingsmannen fortsätter med sitt arbete. Det skall vara klart med mera detaljer på höstkanten. Arbetet med finansieringen ligger i arbetet med vårpropositionen. Jag ser optimistiskt på det hela.

Anf. 52 LENNART FREMLING (fp):

Fru talman! När kan man räkna med att det blir ett slutligt beslut? Och när skulle banan kunna vara färdigbyggd upp till Umeå, om det går bra?

Anf. 53 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! De här åren har lärt mig att det är mycket svårt att lägga fast slutdatum för sådana här projekt beroende på att detaljplaner skall fram osv. Men någon gång mellan 2003 och 2005 räknar jag med att banan skall kunna vara i gång.

Egenavgiften till sjukförsäkringen

Anf. 54 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Klingvall. Regeringen har drivit igenom en höjd egenavgift i sjukförsäkringen. I år är egenavgiften 5 %, och nästa år höjs den ytterligare till 6 %. Man kan förledas att tro att dessa pengar går direkt till sjukvård, men så är det inte. Överskottet i sjukförsäkringen är i år 27 miljarder, och nästa år kommer det att bli 38 miljarder. Egenavgifterna är alltså inte riktiga avgifter utan en förklädd skatt. Dessutom urholkas skattebasen för kommuner och landsting, eftersom egenavgifter är avdragsgilla vid den kommunala beskattningen. Hur ser statsrådet på en sänkt egenavgift till sjukförsäkringen? En sänkt avgift skulle kunna ge kommuner och landsting mer resurser samtidigt som det skulle ge hushållen mer pengar i plånboken och öka konsumtionen.

Anf. 55 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Egenavgiften till sjukförsäkringen har inte lagts som en hög pengar i ett kassaskåp och går därför inte att använda till något annat. Dessa pengar används till andra delar av de socialförsäkringar som vi i dag inte finansierar fullt ut. Vad som kommer att hända framöver när vi skall fortsätta att reformera sjukförsäkringen, arbetsskadeförsäkringen och det nya pensionssystemet är att vi gör en översyn av intäkter och förmåner i systemen.

Jag vill särskilt peka ut ett område där vi måste hitta en bra finansiering. Det är förtidspensionerna, som inte kommer att hänga ihop med pensionssystemet i framtiden. Det gör att det inte finns några utsikter i dag att hitta lösningar i den riktning som Michael Stjernström föreslår, nämligen att inte använda dessa intäkter.

Anf. 56 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag har tidigare här i kammaren lyft fram behovet av mer pengar till vård och omsorg, och även fått stöd för detta av statsministern. Det är ju tyvärr så att just den här kopplingen att det är avdragsgillt kommunalt urholkar för kommuner och landsting.

Sedan skulle jag vilja tillföra ytterligare ett argument. Det kan inte vara bra för förtroendet för politiker. Jag menar att det urholkas om man kallar skatter för egenavgifter. Ytterligare en aspekt är att det är en orimlig fördelningsprofil. Såväl låginkomsttagare som höginkomsttagare betalar en viss procent av sin lön. Jag tycker att detta är orimligt rent fördelningspolitiskt. Därför tycker jag att man i Regeringskansliet med hög prioritet bör fundera på att minska dessa egenavgifter eller skatter.

Anf. 57 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Nu förstod jag inte riktigt Michael Stjernström. Jag uppfattade det som att Michael Stjernström talade om behovet av ytterligare medel till hälso- och sjukvården, och samtidigt vill Michael Stjernström sänka dessa avgifter.

Ser vi till det finansieringsbehov vi har framöver för förtidspensionerna, ligger det på ungefär samma nivå. Förtidspensionerna kostar litet mer än vad det finns utrymme för genom avgifterna till sjukförsäkringen. Pengarna kommer att behövas.

Orter för körkortsprov

Anf. 58 MATS BERGLIND (s):

Fru talman! Jag har en fråga till kommunikationsministern. Vägverket presenterade i förra veckan ett förslag där ett stort antal orter i Sverige skulle mista möjligheten för körkortselever att avlägga körkortsprov. Det här förslaget mötte, inte förvånande, en ganska stark kritik. Jag vill fråga om kommunikationsministern anser att detta är ett förnuftigt förslag från Vägverket.

Anf. 59 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Det antal provorter som finns i dag är samma antal som fanns på 60-talet. Det är fortfarande ganska många småorter. Vägverket gör nu en översyn av kvaliteten på dessa provställen. Det har lett till att man har föreslagit att antalet provorter bör minskas för att man skall få en allsidig uppkörningsmöjlighet med en hög kvalitet. Detta är nu under remissbehandling. Det är Vägverket som fattar beslut, men jag förstår att det är många synpunkter som har lagts fram om detta. Vi får väl se vad Vägverket kommer fram till för ställningstagande.

Anf. 60 MATS BERGLIND (s):

Fru talman! Att det finns olika krav på verken, bl.a. besparingsåtgärder osv, är vi alla väl medvetna om. Men i det här förslaget handlar det inte om det. Det handlar inte heller så mycket om vad anledningen egentligen är. Man hänvisar till att det är många småorter. Jag kommer naturligtvis inte ihåg alla de orter som räknades upp, men Enköping var en av dem. Jag vill inte påstå att det är en småort som saknar rondeller eller

Prot. 1996/97:80

18 mars

Frågestund

trafikljus. Det skulle vara ett kriterium för att man inte skulle få ha detta. Jag hoppas verkligen att det här förslaget kommer att justeras i åtskillig grad efter remissomgången.

Anf. 61 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Det är klart att alla verk behöver göra rationaliseringar och strukturomvandlingar. I det här fallet handlar det inte bara om pengar. Det handlar också om kvalitetssäkring. Men det skall naturligtvis vägas mot servicegraden. Jag förutsätter att den avvägningen görs på ett bra sätt av Vägverkets ledning och styrelse.

Anf. 62 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! I andra sammanhang har departementet och ministern understrukit vikten av att bygga ut IT som informations- och kommunikationsmedel. Men i det här sammanhanget används det ju inte för att behålla verksamheten, utan här är det ett sätt att dra in verksamheten. Det är inte så man talar om att bygga ut IT i andra sammanhang, utan där är det ju för att stärka möjligheten att ha en decentraliserad verksamhet.

Jag skulle vilja ställa en fråga, om ministern nu delar Vägverkets uppfattning. Är datorer och utdelning av lösenord ett skäl att dra in körkortsprovtagningen?

För mig är det ett mycket märkligt argument som man går ut med till kommunerna. Jag kan inte försvara det i de samtal jag har med kommuner i mitt hemlän.

Anf. 63 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Man kan faktiskt inte ta körkort och göra uppkörningsprov framför datorn. Det är klart att man måste ut på en väg och en gata och att det behövs både rödljus och rondeller. Jag känner inte igen det argumentet.

Men jag delar Carina Häggs uppfattning om att det verkar något långsynt att använda det argumentet vad gäller rationalisering på det här området.

Atlantbanan och Inlandsbanan

Anf. 64 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Ines Uusmann. Den är på sätt och vis analog med den som Lennart Främling ställde, den går bara i andra banor.

Först och främst skulle jag vilja veta hur förhandlingsläget är vad gäller Atlantbanan, framför allt när det gäller förhandlingar med norska staten.

Min andra fråga gäller Inlandsbanan. Jag undrar om kommunikationsministern anser att Inlandsbanans framtid har säkrats genom energippgörelsen, bl.a. mot bakgrund av den rätt stora biobränsleresurs som finns längs Inlandsbanans sträckning.

Anf. 65 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Läget är naturligtvis väldigt olika när det gäller de här två banorna. Atlantbanan är en bandel som framför allt är beroende av hur det ser ut på den norska sidan. Om man kan tänka sig att elektrifiera på den norska sidan blir det betydligt intressantare att göra investeringar också på den svenska sidan. Det pågår bl.a. en diskussion mellan regionen och EU-kommissionen om projektbidrag för att se vilka möjligheter som kan utverkas.

När det gäller Inlandsbanan handlar det om fortsatta driftsbidrag. Den diskussionen pågår i Regeringskansliet i normal ordning. Vi återkommer när det beredningsarbetet är slutfört.

Änkepensionerna

Anf. 66 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Bo Könberg ställde en fråga till statsministern under den förra frågestunden, men statsministern blev Bo Könberg svaret skyldig. Det handlade om pensioner.

I den stora pensionsberedningen är man överens om att pensionerna inte skall minskas på grund av privata pensionsförsäkringar. På samma sätt var man i skatteöverenskommelsen överens om att privata pensionsförsäkringar inte skulle ha någon inverkan. Förra året gick Anna Hedborg ut och antydde att det skulle bli en samordning, men statsministern förnekade det bestämt.

Nu har regering och riksdag fattat beslut om att änkepensionerna skall minskas på grund av privata pensioner. Då vill jag för det första fråga statsrådet Klingvall: Visste ni vad ni gjorde? För det andra: Om ni visste vad ni gjorde, varför gjorde ni då på det här sättet och frångick den grundläggande principen? Och för det tredje: Vad tänker ni göra åt problemet, som innebär att änkor får tusentals kronor mindre i pension?

Anf. 67 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Det är inte så lätt att ge ett kort svar till Birgit Friggebo. Jag skall ändå försöka att sammanfatta vad det här handlar om.

Riksdagen har alltså beslutat om inkomstprövning av folkpensionsdelen i de övergångsvisa änkepensionerna. Det görs efter en väl beprövad modell som har använts länge. Ända sedan 60-talet har vi inkomstprövat de gamla änkepensionerna enligt den här modellen. Även hustrutilläggen har sedan lång tid tillbaka inkomstprövats enligt den här modellen, liksom bostadstillägget till pensionärer. Så det är inte något nytt. Det inkomstbegrepp som används vid inkomstprövningen har alltså använts under mycket lång tid.

Det uttalande som statsministern, och även f.d. socialförsäkringsministern, har gjort handlar om det nya pensionssystemet. Det har inte ett dugg med inkomstprövning att göra.

Anf. 68 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Regering och riksdag visste alltså precis vad man gjorde.

Då är min fråga: Varför skall bara änkor drabbas av effekterna av att man tar hänsyn också till sparande i privata pensioner? Varför gäller inte det pensioner över huvud taget?

Anf. 69 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Det här handlar om det inkomstbegrepp som används när man prövar bostadstillägg, hustrutillägg, de gamla änkepensionerna och nu också de övergångsvisa änkepensionerna.

Det handlar förstås också i grunden om att behandla sparade pengar på samma sätt. I inkomstbegreppet ligger ju även pengar som man har sparat på bank, i fonder eller var man nu har sparat dem. Alla sparade pengar behandlas på samma sätt vid den här inkomstprövningen. Den har vi alltså använt oss av under mycket lång tid.

Anf. 70 BIRGIT FRIGGEBÖ (fp):

Fru talman! Det här handlar om principfrågor. I den stora pensionsöverenskommelsen har man ju sagt att de allmänna pensionerna inte skall påverkas av privata pensionsförsäkringar.

Menar Maj-Inger Klingvall att man skall gå ifrån det? Hon säger ju att det bara är normalt, att så går det till och att det är klart att hänsyn skall tas till alla inkomster, när det gäller just änkor. Vad är det för skillnad på änkor och annat folk? Finns det ingen grundläggande princip för regeringen längre?

Anf. 71 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Vi talar om två helt olika saker. Vi talar om det inkomstbegrepp som används vid inkomstprövning, och sedan talar vi om det nya pensionssystemet. I det fallet rör det sig om alla som skall bli pensionärer, som skall leva på sin pension. Det handlar om deras inkomst och om hur den skall vara utformad. Å andra sidan handlar det alltså om en inkomstprövning, som är utformad enligt en mycket gammal, beprövad metod.

Den ekonomiska politiken

Anf. 72 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Jag har en fråga som faktiskt går till statsrådet Peterson, även om socialförsäkringsministern är närvarande.

Enligt tidningsuppgifter har Thage G Peterson i helgen talat vid ett SSU-jubileum och där bl.a. påstått att vi moderater inte är emot skatter. Vi skulle snarare vara emot den välfärd och trygghet som den offentliga verksamheten representerar.

Låt mig säga att visst behövs skatter, men de är för många och för höga. Och visst behövs välfärd och trygghet, men det kan delvis finansieras på annat sätt och styras mer till dem som är verkligt behövande.

Många undrar nog om Thage G Peterson verkligen anser att det är socialdemokratisk välfärds- och trygghetspolitik när t.ex. sjuka – trots att vi har världens ojämförligt högsta skattetryck – får vänta allt längre i vårdköer, när gamla förlorar omsorg, när änkor, som vi hörde här, förlorar redan utfästa och beskattade pensionsförmåner och när fler barnfamiljer

Anf. 73 Statsrådet THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Jag upplevde aldrig någon fråga.

frågestund

Däremot var det en bra konferens i Södertälje. Det var ett bra tal. Jag läser Moderaternas program och skrifter, och därför kunde jag konstatera i mitt tal att Moderaternas krav om offentliga besparingar på kommunerna skulle innebära ökade klassklyftor i Sverige och en mycket kraftig ökning av arbetslösheten. Moderaternas förslag – vilket också Lars Tobisson bekräftade på en konferens i Norrköping under helgen – innebär att man skall minska statens offentliga utgifter med 55 miljarder. Då är det klart att det uppstår hål någonstans. Vi skulle få ett helt annat samhälle, och tryggheten skulle hotas för väldigt många människor.

Det här var mer en rekommendation till Henrik Järrel att läsa sitt eget partis program på den här punkten.

Anf. 74 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Frågan var om Thage G Peterson verkligen anser att det rimmar med socialdemokratisk välfärds- och trygghetspolitik att så många, som redan har det besvärligt, drabbas ytterligare i vårt samhälle till följd av socialdemokratiska inskränkningar och besparingspolitiska åtgärder.

För övrigt var den konferens som moderaternas Lars Tobisson bevisade inte i Norrköping, utan i Linköping.

Låt mig säga, fru talman, att om nu Thage G Peterson tagits till Statsrådsberedningen för att inför valet 1998 lösa framtidens problem med gårdagens socialdemokratiska recept torde stora delar av svenska folket faktiskt ha anledning att betacka sig.

Anf. 75 Statsrådet THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Jag tar åt mig rättelsen att konferensen var i Linköping. Men Tobissons budskap kvarstår likväl. Det budskapet var att man skulle göra en mycket kraftig neddragning av den samhällseliga verksamhet som ger människor trygghet och social välfärd.

Vi har tvingats till jättelika besparingar under vår regeringsperiod. Men det beror ju, som Henrik S Järrel mycket väl vet, på att vi fick överta ett konkursbo från Bildtregeringen. Sverige stod faktiskt vid ruinens brant. Det gjorde det nödvändigt för den socialdemokratiska regeringen att vidta mycket impopulära åtgärder. Att vi inte har blivit populära av dem kan vi se på opinionssiffrorna. Men vad som är viktigt i dag är att det moderata programmet, Moderaternas förslag når människorna i Sverige. Folk måste få klart för sig att den moderata politiken kommer att innebära mycket kraftiga neddragningar i kommunernas och landstingens verksamhet, vilket i sin tur kommer att innebära att tiotusentals människor förlorar sina jobb och att klassklyftorna ökar i Sverige.

Anf. 76 TALMANNEN:

Med detta inlägg är denna veckas frågestund avslutad. Jag tackar regeringens och kammarens företrädare för de bidrag ni har lämnat till denna veckas frågestund.

4 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1996/97:233

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:233 av Michael Stjernström om kommunala författningssamlingar.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 17 april kl. 12.00. Skälet till dröjsmålet är att jag inte kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och mig.

Stockholm den 13 mars 1997

Jörgen Andersson

Interpellation 1996/97:209

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:209 av Ola Karlsson om laglighetsprövning av kommunal verksamhet.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 17 april kl. 12.00. Skälet till dröjsmålet är av familjeskäl.

Stockholm den 13 mars 1997

Jörgen Andersson

Interpellation 1996/97:225

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:225 av Göran Magnusson om stödområde i västra Västmanland.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 10 april 1997.

Skälet till dröjsmålet är att det inte finns någon annan lämplig tid.

Stockholm den 13 mars 1997

Anders Sundström

Interpellation 1996/97:228

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:228 av Lennart Hedquist om Språk- och folkminnesinstitutets förläggning.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 17 april 1997.

Skälet till dröjsmålet är att jag inte kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och mig.

Stockholm den 14 mars 1997

Marita Ulvskog

Prot. 1996/97:80

18 mars

Interpellation 1996/97:236

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:236 av Göthe Knutson om kräkmedel vid kroppsbesiktning.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 29 april 1997.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.

Stockholm den 13 mars 1997

Laila Freivalds

5 § Svar på interpellation 1996/97:191 om forskningspolitiken

Svar på

interpellationer

Anf. 77 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Margareta E Nordenvall har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta för att analysera effekterna av forskningspolitiken på den medicinska forskningen och vilka åtgärder som kommer att vidtas avseende kvinnliga forskare och forskarassistenter.

Riksdagen har, efter förslag från regeringen, beslutat om en ändring av stiftelselagen, vilket möjliggör ett demokratiskt inflytande över forskningsstiftelserna och att forskningsresurserna bättre kan samordnas. Häri-
genom har förutsättningar skapats för ett nära samarbete mellan stiftelser, forskningsråd och sektorsorgan. Styrelsen för Stiftelsen för strategisk forskning har t.ex. ledamöter från Medicinska, Naturvetenskapliga och Teknikvetenskapliga forskningsråden och från NUTEK. Styrelsen har tillsatt en samverkansgrupp med representanter för NUTEK och de nämnda forskningsråden. Stiftelsen arbetar nu med utgångspunkten att utdelningen kommer att kunna uppgå till minst 700 miljoner kronor per år.

Stiftelsen har nyligen beslutat att inom den planerade ramen göra nya åtaganden på ca 500 miljoner kronor under den innevarande treårsperioden 1997–1999. Detta sker främst genom att stiftelsen övertar ansvar för materialkonsortier som byggts upp av NUTEK och NFR, samt ett mikroelektronikprogram som tidigare NUTEK svarat för.

Stiftelsen för internationalisering, STINT, fattade redan under förra året beslut om att överta ansvaret för nya stipendier inom de postdoktorsprogram som hittills finansierats av forskningsråden. Den nya styrelsen för STINT har i början av mars beslutat att 200–300 miljoner kronor skall avsättas för tilläggsfinansiering inom det fjärde ramprogrammet i EU. Det tidigare kravet på statlig motfinansiering har avskaffats.

Inom MISTRA pågår diskussion om hur arbetet skall bedrivas för ett utökat ansvar för miljöforskningen, och inom KK-stiftelsen planeras finansiering av verksamhet inom främst NUTEK:s och de mindre och medelstora högskolornas område.

Totalt sett torde forskningssystemet tillföras medel i storleksordningen minst 1,5 miljarder kronor per år, sannolikt mer, från de olika forskningsstiftelserna. Det skall jämföras med besparingar på 1,1 miljard för år 1998 och framåt. Samarbetet med forskningsstiftelserna fungerar väl och på det sätt som var avsett i regeringens forskningsproposition hösten 1996.

Jag vill inte förneka att besparingarna på kort sikt kan medföra problem, men de var helt nödvändiga på grund av det statsfinansiella läget.

Vad gäller den medicinska forskningen har anslaget till MFR minskats med ca 14 %. MFR svarar emellertid för bara 10 % av den offentligt finansierade medicinska forskningen, vilket innebär att nedskärningen får begränsade effekter på den totala offentliga satsningen på medicinsk forskning. Vidare kan nämnas att Stiftelsen för strategisk forskning också beslutat att dela ut betydande resurser till medicinsk forskning. Forskar-skolor och nätverk inom biomedicin kommer att få minst 200 miljoner kronor över en treårsperiod, men summan kan bli väsentligt större om projekten utvecklas positivt. Det skall jämföras med en minskning på 52 miljoner kronor av Medicinska forskningsrådets anslagsnivå.

Margareta E Nordenvall frågar också vilka åtgärder regeringen avser vidta för att kvinnliga forskare och forskarassistenter inte skall drabbas av nedskärningar. Jag har redan påpekat att besparingarna ingalunda har de drastiska negativa följder som Margareta E Nordenvall påstår. Vad i övrigt beträffar rekrytering av kvinnor till forskning vill jag påminna om att regeringen tidigare har vidtagit en lång rad åtgärder på detta område. Vissa av dessa åtgärder, särskilt doktorandtjänster och postdoktorala stipendier för kvinnor, är särskilt riktade till unga kvinnliga forskare och forskarstuderande. Vidare har som bekant regeringen anvisat och riksdagen godtagit medel för inrättande av 30 professurer och 73 forskarassistenttjänster för underrepresenterat kön. Samtliga forskningsråd och även Forskningsrådsnämnden har fått sina instruktioner kompletterade med åligganden att främja jämställdhet.

Forskningsområdet präglas nu av stora förändringar. Ett nära samarbete har inletts med forskningsstiftelserna och de andra forskningsorganen, och de utgör nu en normal del av forskningssystemet. Stiftelserna är resursstarka och kommer att spela en stor roll under lång tid framöver.

För att grundligt belysa den nya situationen på forskningens område har regeringen för avsikt att under våren 1997 tillsätta en parlamentariskt sammansatt forskningsutredning. Denna utredning skall göra en bred analys av organisationen och ansvarsfördelningen inom det svenska forskningssystemet utifrån samhällets behov och resurser samt forskningens möjligheter. Utredningen kommer att utgöra ett underlag för nästa forskningsproposition, som skall läggas fram hösten 1999.

Anf. 78 MARGARETA E NORDENVALL (m):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka utbildningsministern för svaret. Jag noterar att regeringen avser att tillsätta en utredning för att analysera forskningens organisation och ansvarsfördelning. Jag hoppas att direktiven är så vida att de också kommer att inbegripa fristående forskning.

Svensk forskning har ett mycket gott internationellt anseende. Den medicinska forskningen har under många år legat i den absoluta frontlin-

jen, vilket har haft stor betydelse för svensk industri och därmed för välfärden. Utbildning, forskning och utveckling utgör en del av de nödvändiga verktyg som behövs för att få Sverige på fötter, för att vi genom tillväxt och nya jobb skall kunna växa oss ur den ekonomiska krisen.

Det var mot bakgrund av detta som de fristående forskningsstiftelserna bildades, bortom politisk styrning. Utbildningsministern har sedan sitt tillträde försökt få kontroll över stiftelsernas pengar, och han har också lyckats. I dag styrs ett flertal av stiftelserna av socialdemokratiska politiker. Den politiska kontrollen är ett faktum.

Tanken med de fristående stiftelserna var att vitalisera forskningen och låta nya tankar och perspektiv komma till tals. Nu är risken stor att även stiftelsernas bidrag till forskning på sikt hamnar i den hierarkiska fälla som hämmar den offentliga verksamheten. Hierarkisk, likriktad styrning fungerar inte i ett dynamiskt kunskapssamhälle. Medan hierarkin tänker, agerar nätverken. Behovet av kontroll tar överhanden på bekostnad av kreativiteten.

Nu har utbildningsministern på ett listigt sätt kringgått Lagrådet. När stiftelsernas ändamål inte gick att ändra byttes de oberoende styrelserna ut till förmån för socialdemokratiska politiker. Om man inte kan styra den ena vägen får man försöka den andra. Jag förstår att det med ett ökat politiskt inflytande inte blir något problem att flytta pengar från KK-stiftelsen och Strategiska stiftelsen till NUTEK utan att ändra ändamålen. Men vilka projekt blir utan pengar? Vilka projekt skulle ha finansierats med de stiftelsepengar som nu går till NUTEK? Hur många forskningsprojekt lever med en ovisshet för framtiden?

Redan i höstas förutsågs att grundforskningen inom medicinska och naturvetenskapliga områden skulle drabbas. MFR:s minskade anslag har inte kompenseras av någon stiftelse, och rådets egna projektanslag har skurits ned med i genomsnitt 17 %. Så gott som samtliga ansökningar avseende tung utrustning och apparatur har avslagits, vilket innebär att den nya tekniken får vänta. Övriga nedskärningar, som har gjorts enligt osthylvsprincipen, innebär att många av de kvinnliga forskarassistenter som är anställda med projektpengar inte får full lön. Flertalet nya projekt, av vilka många kommer från unga kvinnliga forskarstuderande, har avslagits.

Utbildningsministerns hjärtefråga – kvinnliga forskare – har fått sig en riktig törn. Det är inte trovärdigt att gå ut och säga att regeringen satsar på kvinnliga forskare, om den samtidigt sänker dem som redan finns inne i universitets- och forskarvärlden. Vad hjälper regeringens doktorandtjänster och forskarstipendier om man inte får de projektanslag som behövs för att kunna forska? Hur många av forskningsrådets forskningsprojekt har drabbats av regeringens nedskärningar på 300 miljoner? Vi vet alla att det finns ett glapp i finansieringen för 1997 års projekt.

Anf. 79 BENG T SILFVERSTRAND (s):

Fru talman! Det borde vara uppenbart för alla att Sverige genomgått ett ekonomiskt stålbad och att saneringen av de statsfinanser som den moderatledda fyrtipiregeringen lämnade efter sig inte kan frita något samhällsområde från besparingar. Inte ens universitet och högskolor kan naturligtvis gå fria från nedskärningar i det statsfinansiella läge som regeringen Bildt och Moderaterna försatte landet i.

Moderaterna tycks emellertid hysa en viss insikt i denna verklighet genom att i sin partimotion föreslå drakoniska – de använder själva det ordet – nedskärningar på varje utgiftsområde. I fråga om utbildningen säger de nej till det nationella kompetenslyftet, dvs. den massiva satsningen på de grupper som tidigare fått minst av utbildning. De säger också nej till satsningar på mindre och medelstora högskolor, som de kallar för bygdehögskolor.

Margareta Nordenvall kritiserar regeringen för njugghet mot kvinnliga forskare och genusforskning. Ord står mot handling, skriver hon. Vad skall man då säga om Moderaterna? Jo, jag vänder på bladen i Moderaternas partimotion, och vad finner jag där? Jag finner följande under rubriken Forskning för kvinnor och män:

I det vällovliga syftet att på bästa sätt tillvarata och utveckla alla kvinnors och mäns förutsättningar och egenskaper har regeringen förfallit till den allra enklaste könskamp retoriken.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen 40 miljoner till forskning som bedrivs av de fackliga organisationerna och närmare 30 miljoner till genusforskning. Moderaterna säger att de avvisar båda dessa satsningar. Moderaterna säger att prioriteringen är klar: Fack och könskamp går före Sveriges framtida konkurrenskraft.

Jag kan inte få det att gå ihop att Moderaterna först i en partimotion, med förre statsministern Carl Bildt som första namn, attackerar den socialdemokratiska regeringen för att den satsar för mycket på kvinnliga forskare och genusforskning, och sedan i en interpellationsdebatt låtsas som om det skulle vara glömt vad de skrev i september och kritiserar den regering som verkligen satsar på genusforskning för njugghet.

Jag kan när det gäller forskningsstiftelserna och möjligheten att den vägen kompensera bortfall upplysa Margareta Nordenvall om att det med MISTRA, Miljöstrategiska forskningsstiftelsen, som jag är ledamot i, i princip är på samma sätt som med den strategiska stiftelsen STINT, dvs. att vi nu håller på att arbeta fram ett program som visar att man i mycket stor utsträckning exempelvis kan kompensera Naturvårdsverket för de minskningar som detta verk har drabbats av i sin forskningsverksamhet på grund av det statsfinansiella läget.

Beträffande socialdemokratisk styrning råkar det vara på det sättet att forskningsstiftelserna har ungefär samma struktur som forskningsråden. Det finns inte något som helst fog för misstankar och rädsla för politisering av det slag som Margareta Nordenvall här vill antyda.

Jag skall i ett senare inlägg återkomma till vilka anslag som Medicinska forskningsrådet får och också belysa hur stora resurser som nu står till förfogande i forskningsstiftelserna och som kan användas på de områden där universiteten har drabbats av vissa nedskärningar.

Anf. 80 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Det var någonting egendomligt med Margareta Nordenvalls inlägg här. Först säger hon, med all rätt, att Sverige har ett mycket starkt läge när det gäller forskningen och har haft det sedan lång tid tillbaka och att Sverige i vissa avseenden är världsledande. Det bekräftas också av en nyligen offentliggjord internationell undersökning. Sverige har alltså ett mycket starkt läge. Men samtidigt säger Margareta Nordenvall att detta läge är obegripligt eftersom vi har en sådan egendomlig

forskningsfinansiering. Hon säger att den är stel, byråkratisk, hierarkisk och jag vet inte vad, och att det enbart är genom tillkomsten av de nya forskningsstiftelserna som Sverige kan få en stark ställning i forskningen.

Sanningen är ju att den svenska forskningens starka läge har byggts upp under decennier med ett väl fungerande forskningsfinansieringssystem under många socialdemokratiska regeringar och för den delen också borgerliga regeringar fram till dess att den förra borgerliga regeringen beslöt sig för att inrätta en helt ny ordning för forskningsfinansieringen. Alldeles bortsett från de demokratiska aspekterna som vi många gånger har diskuterat här i kammaren, tror jag att det vid det här laget är uppenbart för de flesta att det inte var någon särskilt bra ordning. Nu finns dessa stiftelser, och det är nu också möjligt att åstadkomma den samordning mellan forskningsanslagen som de tidigare stiftelserna inte var villiga att medverka i.

Det var mycket tal om de oerhörda katastrofer som omedelbart skulle drabba svensk forskning efter årsskiftet. Det visade sig naturligtvis att det var överdrifter. Självklart uppstår det alltid problem i samband med besparingar, men alla dessa påståenden om att den svenska forskningen skulle raderas och näst intill uttraderas var självklart överdrifter som möjligen kan förstås i ljuset av budgetbehandlingen och önskan att påverka denna och naturligtvis av en allmän ideologisk upphetsning från Moderaternas sida.

Det visar sig alltså mycket riktigt att stiftelserna har kommit väl i gång med just denna samvariation med de offentliga forskningsanslagen. Men på längre sikt behöver man se över hur systemet skall fungera så att det blir till gagn för den svenska forskningens utveckling.

Då säger Margareta Nordenvall att det är styrt av socialdemokrater. Ja, regeringen är ju socialdemokratisk, och regeringen har också stöd i riksdagen. Det är riksdag och regering som i grunden skall avgöra hur forskningsresurserna skall utnyttjas. Sedan är det forskarnas sak att ta ställning till de enskilda projekten. Så har det alltid varit i svensk forskning. Så fungerar forskningsråden, och så fungerar alla forskningsanslag som finansieras med skattemedel i det här landet.

Jag skulle faktiskt vilja fråga Margareta Nordenvall mera precist: Vilka är de socialdemokratiska politiker, utöver ordföranden och förre statsministern Ingvar Carlsson, som sitter med i Stiftelsen för strategisk forskning? Jag vill påminna om att flera av stiftelserna, som ju tillsattes av den borgerliga regeringen, hade moderata politiker som ordförande.

Mera exakt undrar jag: Vilka är de andra socialdemokratiska politiker som sitter med i nämnda styrelse, som är den viktigaste och tyngsta av stiftelsestyrelserna?

Anf. 81 MARGARETA E NORDENVALL (m):

Fru talman! Jag noterar att Bengt Silfverstrand har halkat in i debatten. Om det inte är bekant kan jag tala om att Bengt Silfverstrand också har halkat in i forskningsstiftelserna, nämligen i MISTRA. Jag förstår därför intresset för den här debatten.

Carl Tham angriper mig vad gäller diskussionen om att vi kanske behöver bryta upp hierarkierna i Sverige. Jag hoppas att utbildningsministern har noterat att vi går från ett industrisamhälle till ett kunskapsamhälle. Många i Sverige är oroliga över den homogena strukturen i

Prot. 1996/97:80

18 mars

svar på

interpellationer

Sverige och för att vi skall få svårt att anpassa oss till de nya krav på dynamik och snabbhet som ett kunskapssamhälle kräver. Därför behöver vi en fristående forskning, en forskning som inte är styrd av socialdemokrater.

Det kan tyckas omtänksamt att alltid ha ett genusperspektiv på forskningen, men jag måste nog instämma i det som Bo Berggren skrev i DN debatt i december 1996: Vi måste sluta prioritera genusforskning framför tillväxt.

För kvinnor är det viktigast att bli bedömd utifrån den man är, utifrån sin kompetens – men självklart på samma villkor som män. För att fler kvinnor och män skall kunna få plats i forskarvärlden behövs det framför allt tillväxt, inte något annat.

Grunden för tillväxt och välfärd är, som sagt, utbildning och forskning i kombination med ekonomiska spelregler som premierar arbete och utveckling. För detta krävs det ett moget politiskt ledarskap så att man ser helheten och kan prioritera nödvändiga åtgärder i rätt ordning. Genom att man prioriterar tillväxt får också kvinnorna plats, men genom att man prioriterar genusforskning får på sikt ingen plats. Vi kommer inte att ha råd med adekvat utbildning och forskning.

I likhet med flera andra regeringsmedlemmar, och också Bengt Silfverstrand, kan Carl Tham inte låta bli att skylla ifrån sig. T.o.m. besparingarna inom forskningspolitiken är de borgerligas fel; detta trots att vi moderater själva föreslår bättre förutsättningar för forskningen.

I dag sitter Carl Tham och Socialdemokraterna vid rodet. Arbetslösheten och räntorna ökar. Det finns ingen skeppare som lyckas föra båten i hamn om man gör som Socialdemokraterna, dvs. slår sig till ro när det stormar och skyller på vädret. Nej, skall Socialdemokraterna fortsätta att leda Sverige är det dags att axla det ledarskap som krävs. Att diktera forskningen uppifrån hjälper inte tillväxten. Däremot behövs det goda förutsättningar och långsiktiga spelregler för att få en kreativ forskning.

För en forskare är det viktigt att helhjärtat kunna ägna sig åt sin forskning. Man ska inte ständigt behöva leva i ovisshet utan att veta vad politikerna närmast tänker göra.

Jag har berört hur Medicinska forskningsrådet påverkats av Carl Thams forskningspolitik. Vilka är då konsekvenserna för de övriga forskningsråden? Hur många forskningsprojekt – här har jag inte fått något svar – har påverkats av de nedskärningar som gjorts beträffande forskningsråden? Vi vet mycket väl att det finns ett glapp i finansieringen för 1997 års projekt.

Anf. 82 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Fru talman! Ja, det är alldeles riktigt, Margareta Nordenvall, att jag tillhör styrelsen i MISTRA, Miljöstrategiska forskningsstiftelsen. I likhet med Margareta Nordenvall tillhör jag också riksdagens utbildningsutskott, där min huvudsakliga uppgift är att följa utvecklingen på utbildnings- och forskningsområdet.

Margareta Nordenvall hävdar i sin interpellation att Medicinska forskningsrådet har utsatts för drastiska nedskärningar, men sanningen är följande: Den medicinska forskningen får ungefär 2,8 miljarder i nya resurser i år. Då har jag inte räknat med de 120 miljoner kronor som Stiftelsen för strategisk forskning anslår till biomedicinsk forskning och

inte heller de 230 årliga miljonerna från Cancerfonden. Med 1,6 miljarder kronor i kassan kan Cancerfonden exempelvis garantera en oförändrad anslagsnivå för cancerforskarna i minst sex år. Vilken annan yrkesgrupp har sådana garantier? Lägg därtill att många forskare inom den medicinska sfären är nära lierade med den förmodligen inte helt utblottade läkemedelsindustrin.

Slutligen noterar jag att Stiftelsen för strategisk forskning redan har garanterat utdelningen av resurser för olika verksamheter till ett belopp av ungefär 1 miljard kronor fram till år 2000. Jag kan ge några exempel. För Chalmers tekniska högskola är det fråga om 250 miljoner kronor, för KTH 129 miljoner kronor, för Lunds universitet 100 miljoner kronor och för Uppsala universitet 150 miljoner kronor. Dessa pengar går till de forskare och till den forskningsverksamhet som enligt Moderaterna och Margareta Nordenvall får nedskurna resurser. Sanningen är raka motsatsen!

Anf. 83 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Jag konstaterar att Margareta Nordenvall inte kan peka ut alla socialdemokratiska politiker som enligt henne styr, t.ex. när det gäller Stiftelsen för strategisk forskning. Jag förstår mycket väl att hon inte kan det. Det finns nämligen inga socialdemokratiska politiker där. Jag har ingen aning om vilka partisympatier som ledamöterna där har. Det är ju forskningsrådets huvudsekreterare och ordförande samt representanter för NUTEK och ytterligare några forskare som sitter med där. Jag vet inte om Margareta Nordenvall har frågat dem om deras politiska tillhörighet. Jag har inte gjort det. Gjorda uttalande visar sig alltså vara en ren bluff. Det gäller också de andra stiftelserna.

Uttalandet är lika mycket bluff som de påståenden som gjordes här i talarstolen i november och december om att det skulle bli ett ras för svensk forskning. Det är också en bluff när man säger att det har uppstått ett oerhört glapp som gör att forskningen inte kan fungera. Så är det inte. Det räcker inte med att säga att vi alla vet att det finns ett glapp, särskilt som det inte finns något glapp. Naturligtvis kan det för den skull finnas enskilda forskare som har eller som upplever problem. Sådana uppstår alltid när besparingar måste göras.

I den här frågan kan jag bara konstatera att vad som hände, och det vet alla, var att det vid den aktuella tidpunkten var ca 18 miljarder i skattekronor som fördes bort från det allmänna och som låstes in i enskilda stiftelser. Genom den lagändring som riksdagen beslutat har det emellertid getts en möjlighet att få ett visst demokratiskt inflytande över dessa stiftelser och också en möjlighet till en god samordning mellan dessa enorma medel – det är nu fråga om mer än 25 miljarder kronor – och den andra forskningsfinansieringen.

Margareta Nordenvall gick mycket hastigt fram. Från att i ena ögonblicket ha bekymrat sig över att det blir särskilt svårt för kvinnorna i och med de förändringar som gjorts övergick hon alltså till den normala moderata linjen och attackerade regeringen för i det här fallet dess satsning på genusforskningen. Som Bengt Silfverstrand här sade fanns det med i Moderaternas partimotion, och det har upprepats gång på gång – nu också med stöd av en artikel av Bo Bergren.

Prot. 1996/97:80

18 mars

*svar på
interpellationer*

Hur kan man påstå att en satsning på genusforskning, som totalt – litet generöst uttryckt – kanske handlar om högst 25 miljoner kronor, hotar tillväxten i landet eller hotar den övriga forskningen? Sammantaget uppgår beloppet där till ca 14 miljarder. Med sektorsforskningen inräknad handlar det om nästan 20 miljarder kronor. Gjorda påståenden är så absurt att man förvånas. Att det kan framföras i artiklar är en sak, men att det kan upprepas här i riksdagen förvånar mig verkligen.

Sanningen är dessutom den, att en genusforskning på alla olika områden också kan bidra, inte bara till en ökad förståelse för samhället och hur samhället fungerar, utan också till både tekniska och medicinska framsteg, som vi annars inte skulle ha fått uppleva. Förminska inte betydelsen av denna forskning, även om den till sin volym är liten, och påstå inte att den hotar tillväxten.

Anf. 84 MARGARETA E NORDENVALL (m):

Fru talman! Jag beklagar om utbildningsministern inte förstod udden av min kritik. Nu är det så att riksdagen är kontrollmakt, så det är jag som ställer frågor. Det är inte jag som svarar på frågor.

Utbildningsministern nämner i interpellationssvaret att Strategiska forskningsstiftelsens forskarskolor i biomedicin skall kompensera för neddragningarna på Medicinska forskningsrådet. Men Carl Tham glömmer att denna satsning, som stiftelserna gör inom forskarutbildningen, är resultatet av en borgerlig forskningspolitik. Kvar står att utbildningsministerns nedskärningar i själva verket är nedskärningar. Det var det jag talade om, hur er politik vad gäller Medicinska forskningsrådet och andra forskningsråd faktiskt slår mot de enskilda projekten på ett mycket olyckligt vis och kanske inte alltid som ni har tänkt.

Med anledning av de satsningar som man nu avser att göra på forskarutbildningen – utbildningsministern lyfte fram detta – vill jag ställa några frågor: Kommer regeringen att begränsa studiemedlen för forskarutbildningen i framtiden? Kommer antalet terminer som studiemedel kan ges att begränsas? Kommer regeringen att minska längden på forskarutbildningen? Kommer regeringen att ställa krav på att studenten har en doktorandtjänst för att vederbörande skall antas till forskarutbildningen? I så fall, vilken effekt får detta på andelen forskarstuderande?

Anf. 85 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Margareta Nordenvall övergår nu till andra frågeställningar. De är i och för sig mycket intressanta, men har inte ett dugg att göra med hennes ursprungliga frågeställningar.

Jag skall be att få återkomma till frågan om forskarutbildningen i samband med att regeringen redovisar sin budgetproposition. Men jag kan gärna upplysa Margareta Nordenvall om att det pågår ett beredningsarbete inom Regeringskansliet. Det är en arbetsgrupp som arbetar med dessa frågor. Den är snart färdig, och vi kommer att dra slutsatser av dess arbete inom kort.

De studiesociala frågorna återkommer jag också till i samband med regeringens budgetproposition, som läggs fram i september.

Sedan vill jag bara säga, fru talman, att jag faktiskt har en viss erfarenhet av riksdagsarbete både nu och tidigare. Jag har också varit riks-

dagsman. Jag måste säga att jag aldrig riktigt uppfattade mig såsom varande en kontrollant snarare än en debattör. Även i interpellationsdebatter är det faktiskt så att riksdagsledamöterna deltar som debattörer.

Om man, som Margareta Nordenvall gjorde, utslungar ett påstående, nämligen att det är socialdemokratiska politiker som sitter i stiftelserna och styr forskningen, och detta påstående inte skulle vara sant, är det min skyldighet att upplysa både riksdagen och den sannolikt inte alltför stora del av svenska folket som lyssnar på denna debatt om att detta påstående är falskt. Det är mycket viktigt att slå fast att Margareta Nordenvall med sin tystnad bekräftar att så faktiskt är fallet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1996/97:80
18 mars

*svar på
interpellationer*

6 § Svar på interpellation 1996/97:192 om utbildningen av lärare

Anf. 86 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Rune Rydén har frågat vilken plan utbildningsministern har för utbildningen av lärare. Rune Rydén har framställt sin interpellation mot bakgrund av uppgifter om antalet lärare som examineras i högskolan och Skolverkets prognoser om behovet.

Låt mig först påminna om regeringens förslag angående dimensioneringen av lärarutbildningen i budgetpropositionen 1997, som också har godkänts av riksdagen och där de här siffrorna återfinns. I propositionen har regeringen redogjort för lärarbehovet samt hur många lärare som måste examineras under innevarande och kommande budgetperiod för att täcka behovet.

Regeringen har utgått från Skolverkets och Statistiska centralbyråns prognoser. Ett omfattande analysarbete har också genomförts i Regeringskansliet. Enligt Skolverkets och SCB:s underlag konstateras att elevantalet i grundskolan kommer att öka kraftigt de närmaste åren och vara som högst år 2003, för att sedan minska. Antalet elever i gymnasieskolan kulminerar först år 2008. Om nuvarande dimensionering skulle bibehållas skulle det uppstå ett överskott på grundskollärare med inriktning på undervisning i årskurserna 1–7 och ett underskott på grundskollärare med inriktning på undervisning i årskurserna 4–9 och gymnasielärare.

Regeringen har mot denna bakgrund ställt krav på att högskolan fram till år 2002 skall examinera fler grundskollärare med inriktning på undervisning i årskurserna 4–9 samt gymnasielärare än för närvarande. Examenkravet för grundskollärare med inriktning på undervisning i årskurserna 4–9 är fram till år 2002 satt till 9 600 och för gymnasielärare till 7 700. Regeringen har också ställt krav på att minst hälften av de examinerade lärarna skall ha en inriktning på matematik, naturvetenskap och teknik.

Under perioden skall enligt planeringen examinationen av grundskollärare med inriktning på undervisning i årskurserna 1–7 minska. Med anledning av den fortsatta integrationen av förskoleverksamhet, skola och barnomsorg är efterfrågan på barn- och ungdomspedagoger svår att förutse i detalj.

Rune Rydén uttrycker sin oro för att lärarbrist skulle inträffa och hänvisar till Skolverkets och SCB:s underlagsberäkningar. Det är emellertid just dessa beräkningar som regeringen har använt för bedömningen av lärarbehovet och som även återfinns i budgetpropositionen. Enligt regeringens bedömning kommer lärarbehovet att täckas med de åtgärder som föreslås i propositionen. Självklart följer regeringen noggrant utvecklingen av de olika lärarutbildningarna för att kunna göra eventuella justeringar.

Skolverkets och SCB:s specialstudie av behovet av lärare i allmänna ämnen, dvs. främst gymnasieskolans behov av lärare i kärnämnen fram till år 2015 analyseras i departementet. Förslag för nästa budgetperiod, dvs. år 2002–2004, kommer att föreläggas riksdagen i höstens budgetproposition.

Jag vill också till sist nämna att regeringen arbetar med direktiv till den parlamentariska utredning om lärarutbildningarna som riksdagen nyligen har beslutat om. Utredningen skall bl.a. behandla lärarutbildningarnas kvalitet och innehåll, men dimensioneringsfrågor kommer naturligtvis också att bli aktuella.

Anf. 87 RUNE RYDÉN (m):

Fru talman! Jag vill tacka utbildningsministern för svaret. Det var ett välvilligt svar, som andas tillförsikt. De problem som jag har försökt skissera finns egentligen inte, enligt utbildningsministern.

Jag har försökt säga i min korta interpellation att det inte är så lätt att planera lärarutbildningarna. Men med ganska stor säkerhet vet man att det kommer att finnas en brist på ungefär 5 000 lärare vid sekelskiftet. Naturligtvis har jag läst vad som står i budgetpropositionen, men det är det långsiktiga behovet som jag vill ha närmare belyst. Enligt min uppfattning belyses inte detta tillfredsställande och på ett tillräckligt fördjupande sätt i propositionen. Det är helt naturligt. Man har inte anledning att gå så långt framåt i tiden.

Underskottet på lärare blir stort, speciellt i de högre klasserna, där kraven på lärarnas utbildning, speciellt vad gäller ämnesfördjupning, är stora. Det här är ett problem. Utbildningarna är långa och svåra. Det tar alltså lång tid att planera dem och lång tid att få eleverna igenom dem. Det dröjer därför länge innan man ser effekten av öknings av utbildningsvolymen.

Speciellt viktigt är detta med hänsyn till att, som utbildningsministern här säger, minst 50 % av de lärare som skall utbildas skall ha ämnen som omfattar matematik, naturvetenskap och teknik, där det sedan gammalt varit svårt att få kompetenta och duktiga lärare i tillräckligt stort antal.

Min fråga till utbildningsministern blir då: Hur är det med den regionala täckningen för närvarande? Finns det lärare på de här områdena i tillräckligt stor omfattning? Kommer vi att kunna förse skolvärlden med det antal lärare som behövs inom de här områdena inom de närmaste åren, framför allt, som jag efterlyst, efter sekelskiftet? Det är speciellt viktigt med hänsyn till att också många andra områden skall täckas av de elever som nu går på gymnasieskolans naturvetenskapliga program. Kommer de gymnasieeleverna att räcka till för alla de utbildningsbehov som finns?

Man kan också undra om regeringen tänker sig att de som nu är syster satta i förskolan och i barnomsorgen skall vidareutvecklas i den här typen av utbildning. Då är min fråga: Är det på den vägen som departementet och utbildningsministern har tänkt sig att man skall komma till rätta med den brist på lärare som kommer att finnas inom det här området?

Redan nu finns det inom vissa områden och regioner en påtaglig brist på kvalificerade lärare, och för att tillgodose behoven har man i stället anställt okvalificerade lärare. Det leder till att man på många håll inte klarar att utbilda eleverna på ett tillfredsställande sätt. Jag tycker att det här är klart oroväckande. Jag hoppas att utbildningsministern liksom jag vill slå vakt om att kvaliteten i den svenska skolan skall vara så bra som möjligt och om det är görligt bör stärkas ytterligare.

Just i ämnet matematik har det visat sig vara problem med lärare i den svenska skolan, och vi vet att det kommer att bli ännu mera problem, om de nyutbildade lärarna inte har den basutbildning och den goda kompetens som de behöver för att lyckas i sin yrkesroll.

Anf. 88 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Låt mig först kommentera dagsläget. I dag finns det ingen generell brist på lärare. Tvärtom finns det tyvärr många arbetslösa behöriga lärare. Det kan naturligtvis här och var finnas en lärarbrist, men det råder i dag inte någon generell lärarbrist.

Det finns ett problem sedan gammalt, nämligen att det kan finnas för få lärare med naturvetenskaplig och teknisk utbildning. Det sammanhänger i sin tur med ungdomens utbildningsval i slutet på 80-talet och under 90-talets första år. Detta kan man inte på kort sikt korrigera med åtgärder nu.

Detta är nuläget. Några år framöver, alltså fram emot sekelskiftet, är det möjligt ehuru alls inte säkert att det kan uppstå en viss lärarbrist i vissa ämnen, dock inte i årklasserna 1–7 utan möjligen i årklasserna 4–9 och eventuellt vad gäller gymnasielärare. Det beror i sin tur på att utbildningen tidigare under 90-talet inte har byggts ut tillräckligt mycket. Det har funnits sökande till lärarutbildning, och fortfarande avvisas åtskilliga sökande.

Regeringen har ju föreslagit riksdagen en utbyggnad av utbildningen med 30 000 permanenta platser, och riksdagen har godkänt detta. Hälften av dessa avser naturvetenskap och teknik, och en avsevärd del av detta är just lärarutbildning. Det är en utbyggnad just för att säkerställa det regionala behovet av lärare, och den har sin tyngdpunkt i de mindre och medelstora högskolorna.

Jag kan inte låta bli att påminna Rune Rydén om att Rune Rydén och Moderaterna inte särskilt mycket har uppskattat den politiken. Faktum är dock att möjligheterna att tillgodose lärarbehovet i alla landets regioner kraftigt ökar genom utbyggnaden av de mindre och medelstora högskolorna.

Vi har också i budgetpropositionen, såsom jag här har refererat, angivit de examinationsmål som vi nu har och som innebär en kraftig ökning. Men det som jag här talar om är den utbyggnad som nu genomförs, och den kommer inte att ge utslag förrän på andra sidan sekelskiftet. Har det begåtts försummelser under den borgerliga regeringens tid, är det natur-

ligtvis beklagligt men ingenting som kan åtgärdas nu. Som Rune Rydén säger tar det ju en viss tid att utbilda lärare. Jag tror emellertid inte att problemen kommer att bli särskilt omfattande.

Om man sedan blickar ytterligare längre fram, mot år 2008, finner man naturligtvis att läget är litet mer osäkert. Det är ofrånkomligen så. Det är alltid knepigt att utbilda lärare, och vi kan inte kommendera studerande till vissa utbildningar. Det gäller också att de är intresserade av dem och att det blir en bra lärarutbildning. Man kan alltså inte exakt ange hur läget blir då.

Men som jag också sade i mitt svar pågår det ett arbete med att analysera utvecklingen på litet längre sikt, och vi kommer naturligtvis att redovisa det i samband med att vi tar ställning till högskolans fortsatta utbyggnad. Jag kan bara understryka vad Rune Rydén sade: Självklart är det angeläget – det är ett gemensamt intresse som vi har – att se till att det finns en god tillgång på lärare med en bra utbildning och att därigenom kvaliteten i den svenska skolan kan upprätthållas.

Anf. 89 RUNE RYDÉN (m):

Fru talman! Det är helt klart, som utbildningsministern säger, att det inte är någon generell brist på lärare i dagsläget, men vi vet mycket väl att det snabbt kan ske en förändring i det avseendet. Det har skett tidigare. Jag vill i det här sammanhanget säga att det inte finns något så svårt som att projektera och planera utbildningssatsningar. När de väl är genomförda är effekten i samhället i regel motsatt den som man önskar sig. Det är något som vi nog får dras med även i framtiden.

Men det är bra att vi får en ökad satsning på lärare inom naturvetenskapliga utbildningar och inom de naturvetenskapliga programmen. Jag fick inget riktigt svar från utbildningsministern på frågan om man satsar på dem som har gått igenom högskola eller universitet och som har bra basala kunskaper i de här ämnena eller om man tänker sig att vidareutbilda lärare som nu finns på de lägre stadierna i skolsystemet. Det har viss betydelse vad gäller kvalitetsaspekten.

Många av dem som nu arbetar inom barnomsorg, förskola osv. skulle säkerligen vara utomordentligt lämpade för att få den här vidareutbildningen, men alla är det inte, på samma sätt som det inte är allom givet att kunna utbilda sig till atomfysiker. Det är bara ett visst antal människor som kan genomgå den typen av utbildning.

Jag tycker trots allt att utbildningsministern tar litet grand lätt på den statistik som finns över bristen på lärare. Denna är otvetydig, och den kommer att bli ganska stor efter sekelskiftet. Det är nu som insatserna måste göras.

Utbildningsministern säger att man har en beredskap i departementet, att man noggrant studerar detta och att det finns möjligheter att öka utbildningarna, framför allt inom de mindre och medelstora högskolorna. Där har ju lärarutbildningarna legat, och vi har från moderat håll aldrig haft någonting emot en fortsättning av den lärarutbildning som av gammal hävd och tradition alltid har funnits ute på de mindre och medelstora högskolorna. Lärarhögskolor har ju många gånger bildat basen för sådana skolor när de fått ett vidgat utbildningsuppdrag.

Jag vill också säga till utbildningsministern att jag tycker att det är bra att vi kan vara överens om att vi skall slå vakt om kvaliteten i den

svenska skolan. En av de viktigaste förutsättningarna för att man skall lyckas med det är att det finns bra och mycket kompetenta lärare. Jag tror att det är viktigt att vi är överens om detta över hela det politiska spektret.

Prot. 1996/97:80

18 mars

svar på

interpellationer

Anf. 90 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Jag kan instämma i vad Rune Rydén sade avslutningsvis. Det finns ju tillfällen att parlamentariskt diskutera den här frågan i den utredning som skall tillsättas inom kort och i vilken riksdagspartierna skall vara representerade. Jag är övertygad om att denna utredning skall kunna enas till en bred samsyn på lärarutbildningen och dess framtid. Det gäller naturligtvis också dimensioneringen, även om huvuduppgiften för utredningen ju är innehåll, uppläggning osv.

Jag håller också med Rune Rydén om att det förvisso är mycket svårt att planera utbildningens utbyggnad och att arbetsmarknaden förändras. Men det finns ett annat problem som gör detta ännu svårare, och det är att vi här talar om individer och deras studie- och yrkesintressen och yrkesval. Och det kan inte dirigeras. Man kan t.ex. uppmuntra ungdomar att studera naturvetenskap och teknik, och vi har ju nu sett att intensivt arbete under en följd av år har givit resultat. Det är nu väsentligt flera som går till de naturvetenskapliga studieprogrammen på gymnasiet än tidigare. Vi kan också se att det är flera som intresserar sig för detta på högskolan liksom för teknik. Det är en mycket glädjande utveckling. Vi ser också att det är flera unga kvinnor som går till dessa utbildningar i högskolan. Detta är utomordentligt glädjande, också av det skälet att det är en förutsättning för att vi skall få flera kvalificerade naturvetare.

I grunden är det naturligtvis individen som själv bestämmer sitt utbildningsval, och det gäller ju också i fråga om vidareutbildning. Jag har en mycket positiv syn på vidareutbildning, naturligtvis också för de lärarkategorier som Rune Rydén nämnde, och jag är övertygad om att landets många högskolor är intresserade av att erbjuda möjligheter till vidareutbildning för dessa kategorier. Men återigen är detta ju ingenting som regeringen eller riksdagen kan bestämma, utan det är en sak för individen.

Det är dock alldeles klart att det finns ett starkt sökandetryck till lärarutbildningen, och det är alltså fortfarande ganska många som måste avvisas. Det är också av det skälet som det är angeläget att bygga ut lärarutbildningen så att de studerande får den utbildning de efterfrågar.

Rune Rydén säger att vi måste göra insatser nu, och det håller jag fullständigt med om. Det är ju därför riksdagen på regeringens förslag har beslutat om den stora utbyggnad av högskolan som nu planeras och kommer att genomföras. Vi avser ju också att återkomma i den här frågan till riksdagen när det gäller den fortsatta utbyggnaden. Men självklart trollar man inte fram lärare bara genom beslut i riksdagen, utan det tar en betydande tid. Den utbyggnad som nu sker kommer att mogna fram, mätt i färdiga lärare, först på andra sidan sekelskiftet. Det är ju också då vi ser att det allra största behovet kommer att finnas. Jag är inte så bekymrad – även om det säkert kommer att bli en del problem – för utvecklingen under de allra närmaste åren.

Till sist vill jag säga några ord om de mindre och medelstora högskolorna. Det är naturligtvis alldeles riktigt att Moderaterna inte hade någonting emot dem, så länge de höll sig till lärarutbildning och kanske ytterli-

gare ett antal utbildningar. Men vi menar att för att ge kvalitet i lärarutbildning och andra utbildningar måste man också ha en koppling till forskning. Forskning och undervisning hör ihop, och det gäller också lärarutbildningar. Vi skall se högskolan som en helhet där forskning och undervisning hör samman. Det är därför vi har föreslagit och fått riksdagens majoritet med oss på att också dessa högskolor skall ha fasta forskningsresurser. Jag beklagar att Moderaterna har gått emot detta.

Anf. 91 RUNE RYDÉN (m):

Fru talman! Låt mig först ta upp det sista om de mindre och medelstora högskolorna. Vi moderater har inte haft någonting emot att man har byggt ut dessa högskolor. Det som har skilt oss från Socialdemokraterna är det definitiva tempot. I opposition får man markera vad man tycker klart och tydligt om man skall nå fram med sitt budskap, och framför allt har det också varit en viss skillnad i våra uppfattningar vad gäller de större universiteten, som vi moderater har velat slå vakt om också. Vi har funnit att man kanske från regeringens sida har varit beredd att skära ned på de stora universiteten för att lägga pengarna på de mindre och medelstora högskolorna. Vi har velat ha både och.

Jag är överens med utbildningsministern om att det är viktigt att man har både forskning och utbildning på mindre och medelstora högskolor i den mån man har ekonomiska resurser och möjligheter till detta. Det får man bygga ut allteftersom man har möjlighet i form av lärartillgång och ekonomiska resurser.

Låt mig komma tillbaka till detta med lärarutbildningarna. Individen har en stor betydelse i sammanhanget. Jag tycker att det var bra sagt av utbildningsministern att individen bestämmer, men jag tycker att det hade varit bra om lärarna hade fått hjälp på ett tydligare sätt, så att deras ställning som lärare hade blivit klarare och så att de hade fått bättre status i samhället än för närvarande. Detta är inte enbart en lönefråga, utan det är en fråga som rör sig på många olika plan. Vi har under de senaste decennierna haft en klart oroväckande utveckling i det här avseendet.

Anf. 92 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Rune Rydén talar nu sammetslent om de mindre och medelstora högskolorna, men sanningen är ju den att Moderaterna har gått emot flera av de förslag som vi har lagt fram för att stärka dessa högskolor. Jag kan inte undgå att påminna om att Rune Rydén själv kallade dessa högskolor "bygdehögskolor", och det var inte avsett som beröm. Jag tror nog inte att det här är fråga om "både och". Moderaterna har gjort ett väldigt tydligt val. Man har inte velat bygga ut dessa högskolor, framför allt inte i det tempo som regeringen anvisar, vilket också Rune Rydén påpekade.

Men det är just detta tempo som möjliggör för oss att få fram flera lärare. Det stämmer ju precis med det som Rune Rydén efterlyser, nämligen att vi skall vidta åtgärder för att det inte skall bli lärarbrist. Då måste man ha ett högt tempo. För att få lärare i landets alla regioner krävs en utbyggnad över hela landet, och då krävs också att dessa högskolor får möjlighet att utveckla sin kvalitet. Kvalitet i undervisning är inte bara en fråga om lokaler osv. utan det är också att högskolans lärare har forsk-

ningskontakt och möjlighet att bedriva egen forskning. Därför är den utbyggnad som regeringen och riksdagen beslutat om strategisk också för att möta en eventuellt uppstående lärarbrist.

Till sist vill jag beröra läraryrkets status. Det är förvisso delvis en annan fråga. Vi ser att det är många ungdomar som söker sig till lärarutbildningarna. Men visst är det sant att lärare i dag har en annan ställning allmänt i samhället än för kanske 20–30 år sedan. Det hänger ju ihop med allmänna samhällsförändringar som jag tror att varken Rune Rydén eller jag egentligen kan göra så mycket för att påverka. En sak är ändå alldeles klar: Om man har en utbyggnad över hela landet som är kvalitetsmässigt riktig får också läraryrket den status som vi eftersträvar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1996/97:80
18 mars

*svar på
interpellationer*

7 § Svar på interpellation 1996/97:200 om funktionshindrades möjligheter till utbildning och arbete

Anf. 93 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Ulla Löfgren har frågat mig om några särskilda åtgärder planeras för att funktionshindrade skall kunna få arbete och utbildning i samma utsträckning som övriga medborgare i stället för förtidspension.

Inom regeringen inriktas nu arbetet på att nå det uppsatta målet att halvera arbetslösheten. Regeringen har också i den tidigare sysselsättningspropositionen samt budgetpropositionen för år 1997 markerat att det är viktigt att personer med funktionshinder skall få ett kraftfullt stöd som hjälper dem ut på arbetsmarknaden. Jag står fast vid denna ståndpunkt.

Regeringens strävan att beakta funktionshindrade sökandes behov av stöd kommer till uttryck i särskilda krav på arbetsmarknadsmyndigheterna att arbeta med personer som har en svagare ställning på arbetsmarknaden.

Förutsättningarna för att ungdomar med funktionshinder skall ges möjlighet till arbete och ett aktivt liv efter avslutad utbildning är att olika politikområden samverkar. När det gäller unga funktionshindrade finns sedan länge ett etablerat samarbete mellan arbetsförmedlingen/AMI, försäkringskassorna och skolan.

Arbetsmarknadsverket, AMV, fick budgetåret 1986/87 ett regeringsuppdrag att bedriva en bred försöksverksamhet som syftade till att försäkringskassorna skulle söka upp och erbjuda stöd av arbetsförmedlingen/AMI, och ungdomar med förtidspension/sjukbidrag gavs möjlighet att pröva förutsättningarna för arbete eller utbildning.

Uppdraget utvidgades senare med en förebyggande verksamhet som gick ut på att arbetsförmedlingar/AMI även skulle göra insatser för skolungdomar med funktionshinder som behövde särskilt stöd i valet av fortsatt utbildning eller övergång till arbetslivet. Verksamheten med de särskilda insatserna för unga handikappade har sedan utvecklats och ingår sedan budgetåret 1990/91 som en del av den reguljära verksamheten vid arbetsförmedlingar/AMI.

Enligt AMS halvårsredovisning för första halvåret 1996 har totalt 2 315 ungdomar med funktionshinder fått del av arbetsförmedling-

ens/AMI:s insatser under perioden. I målgruppen ungdomar med sjukbidrag/förtidspension har närmare 60 % gått till aktiva åtgärder i form av arbete, arbetsplatsintroduktion, datortek eller utbildning, vilket är en ökning med 4,5 % jämfört med motsvarande period föregående år.

När det sedan gäller insatserna för skolorngdomar med funktionshinder handlar det dels om de individuella vägledningsinsatserna, dels om möjlighet till fördjupad vägledning i grupp vid AMI i form av s.k. vägledningsveckor. Denna insats riktar sig främst till ungdomar som går i grundskolans högstadium och som skall välja program till gymnasieskolan. Syftet är att i grupp ge vägledning och information om arbetslivet.

Genom det omfattande Tuffaprojektet, som betyder Teknikupphandling för funktionshindrade i arbetslivet, som AMS bedrev under åren 1987–1992, har särskilda arbetsplatser med olika former av datorstöd för personer med funktionshinder kunnat inrättas. AMS, liksom Riksförsäkringsverket, har särskilda medel för att kunna stödja teknikutveckling rent konkret. Datorbaserade hjälpmedel har stor betydelse för att många ungdomar skall kunna arbeta. Mer än 2 300 arbetsplatser för personer med funktionshinder har tillskapats, och hela tiden öppnas nya arbetsmöjligheter.

Jag vill slutligen påminna om att en särskild utredare för närvarande har uppdraget att se över sysselsättningsskapande åtgärder för personer med funktionshinder. Jag har också nyligen tillsatt en särskild utredare med uppdraget att utreda och föreslå hur en lagstiftning med förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder bör vara utformad. Inom ramen för Socialdepartementets ansvarsområde har även en särskild utredare tillkallats med uppgift att kartlägga och analysera frågan om bemötandet av personer med funktionshinder.

Anf. 94 ULLA LÖFGREN (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret som låter väldigt positivt. Men man kan fråga sig: Räcker det? Görs rätt saker? Genomförs det som är beslutat? Pågår den försöksverksamhet som regeringen gav i uppdrag åt Arbetsmarknadsverket att bedriva 1990/91 och som enligt svaret skulle permanentas? Syftet var ju att försäkringskassorna skulle söka upp och erbjuda stöd av arbetsförmedlingarna/AMI till ungdomar med förtidspension eller sjukbidrag för att de skulle få pröva förutsättningarna för ett arbete eller en utbildning. Händer det någonting i verkligheten? Eftersom den på papperet har pågått i nästan tio år och uppenbarligen inte haft någon större effekt enligt vad som kan läsas i den utredning som jag hänvisat till frågar jag: Borde man inte fundera över att göra någonting annat?

Enligt AMS har andelen ungdomar med funktionshinder som gått till aktiva åtgärder ökat med 4,5 % under första halvåret 1996. Det låter bra, men tyvärr säger inte siffrorna så väldigt mycket. Man vet att bara 5 % av jobben förmedlas genom arbetsförmedlingen.

Den rapport som jag har hänvisat till i min interpellation pekar på att arbetsförmedlingarna fortfarande har dåliga kunskaper om funktionshinder. Man kunde önska sig att det på fler ställen än i Stockholm skulle finnas tillgång till en arbetsförmedling med speciell kompetens för unga handikappade. Efter vad jag har hört fungerar den väldigt bra.

Fru talman! Även när det gäller insatserna för skolungdomar med funktionshinder finns det mycket övrigt att önska. Såväl yrkesvägledare som AMI har alltför dåliga kunskaper om vilka resurser som finns, ibland t.o.m. inom arbetsförmedlingen. Däremot har syokonsulenterna börjat fungera bättre, om man får tro på uppgifterna i utredningen, vilket är ett resultat av riktad utbildning. Bättre utbildning och mera fortbildning av även övriga inblandade är nödvändig, vilket jag hoppas att Arbetsmarknadsdepartementet tar till sig. Jag antar att ni har läst rapporten.

Tuffaprojektet var bra. Men det är inte bara nya och bättre hjälpmedel som behövs utan först och främst förändrade attityder samt mera och bättre självförtroende. Till det kan vi givetvis alla bidra. En viktig roll spelar också de många funktionshindrade själva. Den kartläggning som Amandagruppen, dvs. samarbetsorganet för 13 ungdomsorganisationer inom handikapprörelsen, har gjort är viktig för att medvetandegöra oss politiker. Jag hoppas också att de myndigheter som har att fullfölja våra beslut tar del av de funktionshindrades kunskaper och därmed rättar till de brister som finns i dag.

Jag ser fram mot att få ta del av förslagen från dem som är utsatta att utreda sysselsättningsskapande åtgärder och förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder. Jag hoppas att utredarna arbetar intimt tillsammans med funktionshindrade, för det är faktiskt de som besitter den största sakkunskapen. Jag hoppas också att förslagen från den första utredaren innehåller några nya grepp som kan innebära att fler funktionshindrade verkligen kan få riktiga jobb i stället för förtidspension.

Anf. 95 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag tolkar Ulla Löfgrens förhoppningar på ett sådant sätt att hon är beredd att här i kammaren stödja sådana förslag som leder dit hon uppenbarligen vill. Det är alltid enkelt att önska. Det är också en känd sanning att skall man stötta personer med funktionshinder av något slag måste det göras genom politiska beslut därför att vi utan en stark politisk styrning inte klarar detta. Det är också så att personer med funktionshinder i större utsträckning än andra personer är beroende av t.ex. offentlig sektor och arbetsmarknadspolitiska åtgärder. På båda dessa områden är Moderaterna i andra sammanhang inte särskilt villiga att bidra. Tvärtom skall man skära ned på både kommuner och landsting, och man vill också skära ned på det som i det här sammanhanget är så viktigt, nämligen de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och medlen. Men vi kanske kan få en annan diskussion i fortsättningen. Jag är tyvärr inte så övertygad om det. Det var därför jag ville påpeka detta, för det är en sak att stå här och tycka att man vill göra mer för de handikappade och en helt annan sak när det skall genomföras och pengarna skall fram. Då brukar inte den positiva viljan vara lika stor.

Vad beträffar de unga handikappade är den verksamhet som Ulla Löfgren talar om permanent. Jag delar inte Ulla Löfgrens uppfattning om att vår personal inom myndigheterna skulle vara okunnig. Inom Arbetsmarknadsverket och AMI finns det arbetsvägledare och arbetsförmedlare som har en mångårig erfarenhet av att stödja sökande med funktionshinder. Arbetsmarknadsinstitutet har specifika kunskaper om t.ex. synskadade, döva, hörselskadade, rörelsehindrade, personer med psykiska, intel-

lektuella eller socialmedicinska arbetshandikapp. AMI:s organisation är utspridd och decentraliserad, finns i hela landet. Därför kan väldigt många få ta del av den.

Den ena av utredningarna har i uppgift att försöka att med en oförändrad mängd pengar effektivisera verksamheten så att vi får ut mer för pengarna, dvs. att vi får in flera personer, vilket jag tycker är väldigt viktigt. Den grundläggande människosynen för mig är att man oavsett kön, ras eller någon form av handikapp eller funktionshinder skall ha samma rätt till ett eget arbete. När detta då inte går på den öppna marknaden – där är man inte alltid så intresserad – får vi försöka att lösa det hela den här vägen. Det är därför som denna person är tillsatt. Han lägger fram sitt förslag om ett par veckor.

Den andra utredningen, som handlar om hur det ser ut i arbetslivet och om personer med arbetshandikapp diskrimineras, är just tillsatt och har fått litet längre tid på sig innan förslag skall lämnas.

Anf. 96 ULLA LÖFGREN (m):

Fru talman! Jag tror att vi har samma önskan att se till att det händer något på detta område.

När det gäller att stödja förslag för att förbättra för handikappade, Margareta Winberg, har vi ju gått emot många förslag till nedskärningar för handikappade som ni har lagt fram. Jag hoppas att ni presenterar bra förslag, så att vi kan stödja dem.

Beträffande personalens okunnighet utgår jag ifrån rapporten. Man har intervjuat funktionshindrade ungdomar. De upplever det som att det finns för litet kunskap hos myndigheterna. Det måste man ta på allvar. Det är ju de handikappades subjektiva upplevelse som är viktigare än vad vi som beslutar anser. Det är för de handikappade som denna verksamhet finns till.

Sedan tycker jag, liksom Margareta Winberg, att funktionshindrades rätt till eget arbete är väldigt viktig. Statistiken visar att de har sämre möjligheter än vad icke funktionshindrade har. Där är det en lång väg att gå. Jag hoppas att vi kan hjälpas åt att gå den vägen.

Det handlar också om att påverka den öppna marknaden, dvs. arbetsgivare som inte är offentliga arbetsgivare, för att åstadkomma attitydförändringar. Det framgår också av denna undersökning att det är mycket som hänger just på våra attityder till funktionshindrade och vår okunskap om vad funktionshindrade vill och kan.

Anf. 97 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! En sak skall man komma ihåg: Handläggare vid försäkringskassor väljer inte med automatik att förtidspensionera funktionshindrade ungdomar. Vi har beslutat om en uppstramning av socialförsäkrings-systemet som innebär att det har blivit svårare att bli förtidspensionerad. Snarare vidtas det nu större insatser än tidigare för att förhindra förtidspensionering av yngre personer.

Jämfört med det stora antalet arbetslösa – som ju ligger på en fullständigt oacceptabelt hög nivå – hävdar sig personer med funktionshinder ganska väl. Självfallet kan man göra mera. Jag önskar att också jag kunde göra mera. Men skall man göra mera behövs det mer pengar, om man inte

kan effektivisera verksamheter, t.ex. verksamheten med lönebidrag och verksamheten inom Samhall.

Grundfrågan kvarstår ändå. Skall man göra ännu mera kostar det mer pengar. Då blir min fråga till Ulla Löfgren: Är Ulla Löfgren beredd att vara med på att satsa mer arbetsmarknadspolitiska pengar? Det skulle gå stick i stäv med de motioner som Moderaterna har väckt här i kammaren. Man vill i stället dra ned på pengarna. På det viset kommer de inte personer med funktionshinder till del.

Vi är överens om att attitydfrågan är oerhört viktig. Men i grunden ligger ändå den ideologi som Ulla Löfgren och hennes parti står bakom, att marknaden skall ha mycket makt medan politiken skall ha litet makt. I ett sådant samhälle står sig inte de arbetshandikappade särskilt väl. Det är därför som jag är så förvånad över att Ulla Löfgren nu säger att det går att göra mera. Vad är det då för ”mera” som Ulla Löfgren och Moderata samlingspartiet vill göra, och vad kostar det? Det är en viktig och intressant fråga att besvara.

Anf. 98 ULLA LÖFGREN (m):

Fru talman! De funktionshindrade skulle hävda sig väl i statistiken när det gäller arbetslösheten om man bortsåg från att en stor del av dem är förtidspensionerade, många mot sin vilja. Räknar man med detta i statistiken hävdar de sig inte alls lika väl.

Jag tror inte att det är självklart att man skall lösa de funktionshindrades problem med att få arbete med arbetsmarknadsåtgärder. Man kan kanske gå andra vägar, t.ex. stimulera till anställningar och ändra på attityder.

Anf. 99 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Som jag sade har det blivit svårare att bli förtidspensionerad. I konsekvens med detta gör man mera för att få ut personer med arbetshandikapp eller någon form av funktionshinder på arbetsmarknaden.

Sedan sade Ulla Löfgren att det kan finnas andra vägar. Man kan t.ex. stimulera till anställning. Då blir min motfråga: Hur stimulerar man till anställning? Kanske genom att bedriva ett opinionsarbete, vilket vi försöker att göra. Men till syvende och sist räknar ändå företagen kronor, ören och vinst. Personer med funktionshinder, beroende just på sitt funktionshinder, kan inte arbeta lika effektivt som en person som inte har något funktionshinder. Då blir det inte den vinst som man är ute efter, och därför måste man få bidrag, en subvention av något slag.

Då är min fråga till Ulla Löfgren: Är Ulla Löfgren beredd att vara med och ta fram pengar till företagare, privat näringsliv, offentlig sektor, kyrkor, föreningar och allt vad det nu kan vara större subventioner så att de blir intresserade av att anställa personer med funktionshinder av något slag?

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.20 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

8 § Svar på interpellation 1996/97:171 om Njaka fjällområde

Anf. 100 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Torsten Gavelin har frågat mig om regeringen anser att en ännu större andel av den fjällnära skogen skall läggas i reservat än de 43 % som redan reserverats. Torsten Gavelin säger också i sin fråga att jag gjort uttalanden som kan tolkas som att jag stöder Greenpeace aktion i området.

Låt mig först av allt understryka att jag på intet sätt stöder utomparlamentariska metoder. Jag anser dock att den pågående debatten om de sista kvarvarande natur- och urskogsområdena i Sverige är viktig och att en central fråga i den diskussionen är vilket eget ansvar markägarna skall ta för att bidra till att uppfylla det ena av skogspolitikens två jämställda mål, att bevara den biologiska mångfalden i skogen.

Njakafjällsområdet är ett skogsområde som varit föremål för en intensiv debatt under några år. Hela Njakafjäll omfattar ca 9 000 ha. Skogen är sedan länge påverkad av visst skogsbruk och är till stora delar genomhuggen av s.k. blädningsskogsbruk. Det finns dock delar av området som har stora naturvärden och hyser ett antal hotade arter och där påverkan av skogsbruk har varit mycket liten.

Länsstyrelsen och Skogsvårdsstyrelsen i Västerbottens län har i en gemensam skrivelse till regeringen föreslagit att kärnområdet i Njakafjäll skyddas från skogsbruk genom ett långsiktigt avtal mellan Vilhelmina allmänning och staten samt att allmänningen som ersättning för att avstå från avverkning inom detta område erhåller motsvarande avverkningsrätter på statens marker. Området i övrigt föreslås skötas enligt riktlinjerna i den landskapsekologiska plan som Skogsvårdsstyrelsen upprättat för området.

Det är riktigt, som Torsten Gavelin påpekar, att ca 43 % av den fjällnära skogen är skyddad med stöd av bl.a. naturvårdslagen. Det betyder också att staten numera riktar sina huvudsakliga resurser mot att skydda värdefulla skogsområden i södra och mellersta Sverige.

Det hindrar dock inte att riktade punktinsatser kan vara nödvändiga i vissa särskilt skyddsvärda områden också i fjällregionen. Därför har Skogsvårdsstyrelsen i länet sedan några år tillbaka arbetat på att finna en långsiktig lösning på Njakafjällsfrågan.

Den lösningen har bl.a. innefattat en uppgörelse med markägarna som innebär att de avstår från att avverka ca 100 ha av de mest värdefulla delarna av området. Vidare har Skogsvårdsstyrelsen slutit ett naturvårds-

avtal om ersättning till markägarna för att under fem år avstå från avverkning av ytterligare ca 120 ha av de mest värdefulla delarna av Njakafjäll. Totalt med impediment omfattar därför det nu skyddade området ca 320 ha.

Omfattande naturvårdshänsyn har också tagits vid de avverkningar som har genomförts i Njakafjäll under de senaste åren. Skogsvårdsstyrelsen har arbetat fram en landskapsekologisk plan för ett större område runt sjön Malgomaj, där Njakafjäll ingår som en del. Det har bl.a. inneburit att stora delar av den avverkningsbara skogen lämnats orörd som naturvårdshänsyn.

Låt mig slutligen understryka att arbetet med att finna en långsiktig lösning för Njakafjäll som är acceptabel för alla parter pågått under flera år, och alltså långt innan Greenpeace inledde sin aktion i området. Jag kan också konstatera att markägarna, i samråd med Skogsvårdsstyrelsen, tagit ett stort eget ansvar för naturvärdena i Njakafjäll.

Anf. 101 TORSTEN GAVELIN (fp):

Fru talman! Jag får tacka miljöministern för svaret.

I de två textsidorna i miljöministerns svar står det på en rad att miljöministern ”på intet sätt stöder utomparlamentariska metoder”. På tre rader står det att ”markägarna, i samråd med Skogsvårdsstyrelsen, tagit ett stort eget ansvar för naturvärdena i Njakafjäll”.

Resten av texten ägnas åt skogsägarnas eget ansvar för den biologiska mångfalden och resonemang om hur mer av fjällskogen skall kunna undantas från brukande osv.

Det förefaller som om ministern inte förstår orsakerna till den oro och upprördhet som fjällborna känner i den här frågan.

Skogen har alltid utgjort en trygghet för människorna. I svåra tider har skogen funnits där som en försäkring och kunnat erbjuda arbete och inkomster, om än små. Men under en följd av år har den här tryggheten mer och mer tagits ifrån fjällborna, genom framför allt de militanta miljöorganisationernas agerande, som dragit med sig massmedierna och rikspolitiker i en bevarandehysteri, som till synes inte har någon gräns. Räcker det inte med reservat nu i över 40 % av fjällskogen, i halva Sorsele kommun och snart likadant i Vilhelmina kommun?

Intill Njakafjällsområdet ligger Marsfjällets naturreservat och Blaikfjällets naturreservat. Det är gigantiska naturskogsområden, som enligt min uppfattning mer än väl garanterar överlevnaden för alla de hotade växt- och djurarterna, som eventuellt finns i Njakafjällsområdet. Bryr sig ministern inte om människornas överlevnad i de här områdena?

Skogsbruket är och förblir den enda stabila grunden för bosättning. Det skogsbruk som allmänningen bedrivit i 100 år har lett till att skogen nu är så värdefull och artrik att allmänningen skall fråntas bruksrätten. Var finns logiken i det?

Jag skulle önska att ministern mera kraftfullt tar avstånd från Greenpeace utpressningsmetoder. Dessa utgör ett mycket dåligt sätt att styra miljöarbetet. Vi har ju produktions- och miljömål i skogsvårdslagen, och skogsvårdsstyrelserna är kompetenta att övervaka att lagen följs. Jag tycker att det är helt oacceptabelt att utpressning i praktiken skall få styra miljöarbetet.

Anf. 102 ULLA LÖFGREN (m):

Fru talman! Det är hos privatskogsägarna som man kan finna skogarna med de största naturvärdena. Det beror på att de har känt och känner ett ansvar. Många har inte heller gått efter de råd som de har fått från myndigheter om hur de skall sköta sin skog, utan de har gått efter eget huvud. Det har lett till att det nu finns stora områden med privatägd skog, eller som i det här fallet allmänningsskog, som har höga naturvärden. Det är väl bra. Det har skett utan intervenering från vare sig staten eller militanta miljögrupper.

I stället är det de statliga skogarna, och i många fall de kommunala, som är de mest misskötta. Jag tycker att det säger väldigt mycket.

Miljöministern har alltså sagt att skogsägarna borde ta ett större ansvar. Jag hörde senast på regeringskonferensen i Skellefteå att man skulle jämföra skogsägarna med en industri, som är tvungen att rena sina utsläpp. Jag tycker att jämförelsen är något haltande. Åtminstone privatskogsägarna har tagit ett väldigt stort ansvar.

Då det gäller Njakafjällsområdet har det, precis som miljöministern säger, pågått förhandlingar under en lång tid. Så sent som för ungefär ett år sedan var t.o.m. regeringen inblandad, och Vilhelmina allmänning fick tillstånd att avverka skogen här uppe. Då tycker jag att regeringen har ett speciellt ansvar också för att se till att man kan göra det, att man kan utnyttja sina rättigheter och få betalt för sin skog.

Jag skulle vilja fråga miljöministern: Hur tänker regeringen agera då det gäller betalningen för den skog som redan är avverkad i Njakafjäll och som Greenpeace har skrämt köparna att inte köpa upp? Kommer regeringen att se till att Vilhelmina allmänning blir skadeslös?

Anf. 103 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag får börja med att vända mig till Torsten Gavelin, som inte tror att jag har förstått fjällbornas oro när han läser mitt svar. I så fall har han nog inte riktigt förstått mitt svar.

För det första står det tydligt i svaret att jag inte stöder olagliga metoder. Det är så naturligt och självklart att jag helt enkelt inte tycker att vi skall ödsla mer tid på detta. Jag stöder alltså inte de olagliga utomparlamentariska aktioner som har varit.

För det andra förstår jag fjällbornas problem mycket väl. Det är också därför som jag i mitt svar refererar till det mycket intressanta förslag som vi har fått från Länsstyrelsen och från Skogsvårdsstyrelsen i Västerbottens län. Deras förslag innebär nämligen att man inte köper ut de skyddsvärda områdena från skogsägarna och allmänningen, utan att man i stället byter avverkningsrätter. Detta är för att ge fjällborna möjlighet till fortsatta arbetstillfällen, fast i angränsande områden. Detta förslag tycker jag är mycket intressant, och det bereds nu inom Regeringskansliet.

Däremot vill jag tillägga att regeringen naturligtvis inte kan gå in och ta på sig ansvaret för vad miljöorganisationer som Greenpeace har gjort. Regeringen kan ju inte gå in och köpa upp virke eller hålla skogsägarna skadeslösa på grund av en tvist med miljöorganisationerna. Det skulle innebära att regeringen ställde upp för Greenpeace. Det kan ju inte vara meningen att regeringen skall ställa upp som en garant för Greenpeace. Det tror jag inte att debattörerna här verkligen kan mena.

När det sedan gäller diskussionen om skogsägarnas ansvar har jag, fru talman, vid flera tillfällen upprepat vad jag tycker är en mycket naturlig princip, nämligen att de stora skogsägarna och de stora skogsbolagen, som också är industriägare, borde ta samma ansvar för skogen som för industrin. Därmed skulle vi också i större utsträckning kunna använda de statliga resurser som finns för att garantera just de privata mindre skogsägarna ersättning när de inte får nyttja skyddsvärd mark. Den lilla skogsägaren har inget alternativ när han eller hon vill avverka skogen i fall det stycke skog som han eller hon råkar äga också är skyddsvärd mark. De stora skogsbolagen har alternativ – de kan avverka på annan plats.

Anf. 104 TORSTEN GAVELIN (fp):

Fru talman! Det som miljöministern kallar ett intressant förslag, nämligen detta att byta till sig en bruksrätt från statens mark, kan visst vara intressant. Men konsekvensen blir ändå att viss produktiv skogsmark undantas från skogsbruk i området i stort. Det minskar alltså underlaget för sysselsättning och inkomster i kommunen. Som ett skräckexempel på detta nämnde jag Sorsele, där nästan halva kommunen ligger i reservat. All reservatsbildning innebär en mycket stor begränsning av sysselsättningen.

Göran Persson sade vid ett tillfälle att han skulle brännmärka den som talar illa om Sverige utomlands. Jag sympatiserar inte med uttalandet, men det vore intressant att veta om Miljödepartementet i Göran Perssons anda har undersökt vilken skada som Greenpeace smutskastning av det svenska skogsbruket har åsamkat denna viktiga välfärdsmotor i Sverige. I hela inlandsskogsbruket är man starkt oroad över vilka konsekvenser som Greenpeace aktiviteter får för möjligheten att sälja skogsprodukter från inlandet. Inte nog med att avståndet till industrierna är ett handikapp. Nu reser också miljöfundamentalisterna ytterligare ett hinder för en av de få utkomstmöjligheterna.

Jag hoppas att miljöministern, som hon nu intygar, tar oron på verkligt allvar och inser vilken skada som ett fortsatt agerande från Greenpeace och andra extrema miljöorganisationers sida kan få. Oron accentueras ytterligare av att den här typen av aktioner även skadar miljön.

I hundra år har dessa omdebatterade skogar skötts med en sådan omtanke och vård av sina ägare att de nu anses värda att bevara. Hotet mot skogsägarna, att de kan bli av med bruksrätten av sin mark, har drivit fram slutavverkningar i en takt och omfattning som ägarna själva inte alls har velat. De som säger sig värna om miljön ökar hotet mot miljön genom sina odemokratiska och olagliga metoder.

Jag noterar än en gång att miljöministern tar avstånd från utomparlamentariska metoder och att hon anser att skogsägarna i Njaka har tagit ett stort, eget ansvar för naturvården och naturvärdena. Jag skulle dock önska att ministern tryckte ännu hårdare på detta.

Jag skulle också önska att miljöministern ville se till att Vilhelmina allmänning får delta i de överläggningar som pågår om deras egen mark. Man har från allmänningens sida sagt att man har en känsla av att hela frågan hanteras över deras huvuden av länsstyrelse, skogsvårdsstyrelse och departement. Vill miljöministern medverka till att även skogsägarna, Vilhelmina allmänning, får delta i processen?

Anf. 105 ULLA LÖFGREN (m):

Fru talman! Det sistnämnda vill jag verkligen instämma i, därför att jag tror att det farligaste av allt är att riksdag och regering gör saker och ting över människors huvuden. Vi har ju sett vad det leder till.

De privata skogsägarna har skött sin skog, precis som Torsten Gavelin säger. För detta straffas de nu genom att man vill ta skogen ifrån dem. Det är egentligen helt otroligt.

Regeringen är ingen garant för Greenpeace, säger miljöministern. Nej, men jag tycker ändå att regeringen har ett ansvar för att vi i Sverige skall känna oss trygga inför de lagar vi har, vilket befolkningen i fjälltrakterna uppenbarligen inte kan göra. De kan inte lita på att det är skogsvårdslagen som gäller, utan att det här är utomparlamentariska grupper som styr Sverige och inte Sveriges regering och riksdag. Miljöministern måste väl ändå ha funderat över att regeringen har ett ansvar för att göra något åt detta.

Anf. 106 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag måste säga till Ulla Löfgren att jag tycker att det är ganska fantastiskt att när marknadskrafterna inte vill handla skall regeringen gå in och styra upp marknaden. Är detta vad Ulla Löfgren menar? Man skulle alltså inte få sälja ett virke. Marknaden vill inte ha virket. Regeringen skall då gå in och betala för Greenpeace aktioner och styra marknaden, vilket skulle ge snedstyrande effekter på marknaden. Detta var en ny moderat policy som jag inte kände till tidigare.

När det gäller Vilhelmina allmänning har jag uppfattat att de finns med i diskussionerna med länsstyrelsen och Skogsvårdsstyrelsen och att de är positivt inställda till de förslag som har kommit från regionen. Jag förutsätter att den sortens kontakter naturligtvis också tas i samband med att detta ärende bereds.

Slutligen vill jag bara säga till både Torsten Gavelin och Ulla Löfgren att jag är övertygad om att det går att finna lösningar, där man sparar den mest skyddsvärda urskogen – detta med tanke på att det faktiskt växer mer varje år. Avkastningen från skogen är 20 % högre än avverkningen nu för tiden. Det borde mycket väl gå att finna lösningar, så att man klarar både avverkningen och arbetstillfällena i fjällregionen men också så att man sparar den mest skyddsvärda skogen.

Anf. 107 TORSTEN GAVELIN (fp):

Fru talman! Enligt de signaler som jag har fått upplever man i allmänningen att man står helt utanför diskussionerna. Men efter vad miljöministern har sagt förutsätter jag att de kopplas in i diskussionerna.

Visst gäller det att finna lösningar för den bevarandevärda skogen och visst växer det mycket i skogen, miljöministern. Men tyvärr omöjliggörs avsättningen. Ingen vågar köpa denna skog efter att den har utsatts för en sådan aktivitet som den har gjort under den senaste tiden. Inget skogsbolag, ingen köpare, vågar ta sin hand i denna skog. Det är ju detta som är den stora faran som inlandsborna också upplever. Det är alltså inte så att det ena går att byta mot det andra. Som Ulla Löfgren sade måste skogsägarna kunna känna att det finns en lagstiftning som de kan lita på.

Jag vill upprepa mina tre ståndpunkter. Det måste räcka med att 43 % av fjällskogen nu är satt i reservat. Jag hoppas att miljöministern tar oron på verkligt stort allvar och att hon inser vilka stora skador som är på gång till följd av de utomparlamentariska metoderna hos vissa miljöorganisationer. Slutligen måste de som bor och lever med skogsbruket kunna lita på de lagar som skall styra skogsbruket.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1996/97:80

18 mars

*svar på
interpellationer*

9 § Svar på interpellation 1996/97:188 om kumen (isopropylbensen)

Anf. 108 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Per Lager har i en interpellation tagit upp frågan om effekter och utsläpp av ämnet kumen och på vilket sätt regeringen avser att agera i denna fråga. Frågan har aktualiserats av att regeringen den 30 januari avlog en ansökan om överklagande av ett beslut om tillstånd enligt miljöskyddslagen för Scanraff i Lysekil, där alkylatbensin tillverkas. Vid en delprocess i tillverkningen omvandlas bensen till kumen.

I sin interpellation nämner Per Lager ett antal egenskaper hos ämnet vad gäller dess påverkan på djur, bl.a. effekter på njurar etc. Till detta kan läggas några ytterligare kända effekter såsom effekten på nervbanor, och att det har effekt vid bildning av fotokemiska oxidanter.

Konstateras bör dock att ämnet är relativt lätt nedbrytbart i naturen och alltså inte hör till den skara som vi normalt benämner POP:er, dvs. de persistenta miljögifterna. Ämnet förekommer dessutom naturligt genom att det utsöndras från barrträd i bl.a. Sydeuropa.

I interpellationen tar Per Lager upp tre specifika frågor, som jag nu går över till att besvara.

Första frågan gäller vilka åtgärder jag avser vidta för att undanröja de oklarheter som råder kring hälso- och miljöeffekterna kring det miljöfarliga ämnet kumen.

Kumen återfinns bland de fem första ämnena på den lista inom EU:s program för existerande ämnen som nu är föremål för behandling. Det betyder att beslut om riskvärdering av ämnet kan komma att fattas under detta år. En rapport har lagts fram som innehåller förslag om att kumen skall klassificeras som toxiskt för vattenlevande organismer och som irriterande för andningsorganen på människan. Den föreslagna klassificeringen innebär dock inte att ämnet klassas högt med avseende på dess effekter på människa eller miljö. Sverige har inte anfört någon allvarlig kritik mot analysen och förslagen i den föreliggande rapporten.

Underlag finns således redan för att bedöma ämnets effekter, både genom svensk och internationell forskning.

Den andra frågan rör vilka åtgärder jag avser vidta för att miljömedicinska effekter skall ingå i en miljökonsekvensbeskrivning.

Enligt miljöskyddslagen skall effekter på människors hälsa ingå i en MKB. Möjligheterna finns således redan och tillämpas ofta. Hur de tillämpas i det enskilda fallet är dock en fråga för den tillståndsprövande myndigheten.

När det gäller regeringens beslut angående Scanraff den 30 januari får jag hänvisa till den motivering som lämnats i beslutet och avser inte vidare att gå in i detalj i det ärendet.

Den tredje frågan rör vilka åtgärder jag avser vidta avseende genomförandet av innehållet i de ovan redovisade EG-direktiven.

De direktiv som Per Lager omnämner är direktivet om utsläpp av farliga ämnen till ytvatten, direktivet om utsläpp av farliga ämnen till grundvatten och direktivet om existerande ämnen. I samtliga fall är det så att direktiven redan har blivit genomförda i Sverige. Det skedde genom ändringar i relevanta lagar och förordningar samt genom särskilda författningar i samband med Sveriges inträde i EU.

Däremot är det så att just ämnet kumen inte förekommer i de listor som Per Lager hänvisar till i direktiven om utsläpp till yt- eller grundvatten. EU har således inte bedömt att ämnet har en sådan miljöfarlighet att det bör finnas med i de aktuella listorna.

I övrigt kan jag informera om att kemikaliefrågorna utgjort ett prioriterat område inom ramen för Nordsjökonferensens arbete. Vid det senaste mötet i Esbjerg 1995 beslutade miljöministrarna att verka för att förekomsten av syntetiska miljöfarliga ämnen i miljön skall vara noll år 2020. De nordiska länderna strävar efter att denna målsättning även förs in i Osparkonventionen, vilket skulle innebära att målsättningen blir juridiskt bindande för konventionsländerna.

Jag kan även informera om att Kemikommittén, som har i uppdrag att göra en översyn av kemikaliepolitiken, inom ramen för sitt uppdrag kommer att göra en bedömning av hur det aktuella riskpanoramat över kemiska ämnen ser ut. Kommittén skall redovisa sitt betänkande till regeringen senast den 30 juni 1997.

Anf. 109 PER LAGER (mp):

Fru talman! Miljöministern! Anledningen till att jag har interPELLERAT i denna fråga är just att en enskild har överklagat ett koncessionsnämndsärendet till regeringen och fått avslag.

Vi lever i en kemisk djungel. Det är klart att det inte är lätt att sätta sig in i alla dessa kemiska ämnen, framför allt inte i kolvätena. Kumen är ett av de nya kolväten som inte tidigare har producerats i Sverige, men som Scanraff nu tänker producera. Anledningen är att man vill framställa alkylatbensin genom att ta bort bensenen och sedan genom en syntes med propylen få fram ämnet kumen. Det innebär att man skapar en ny sorts bensin som är smutsig. Giftigheten kan man diskutera.

Miljöministern svarar på mina frågor när det gäller om ämnet finns med på den första eller andra förteckningen – den svarta eller den grå förteckningen. Jag stöder mig på motsvarigheten till Naturvårdsverket i England, som 1994 sade att detta ämne ingick i förteckning två, men att det borde övervägas om det inte skulle ingå i förteckning ett – den svarta listan. Det är den rapporten som jag har utgått från.

Det finns inte, som miljöministern säger, en enig inställning till ämnet kumen i forskarvärlden. Det är verkligen olika meningar om farligheten, framför allt vad beträffar långtidseffekter när det gäller lågdospåverkan.

Scanraff är som raffinaderi som en stor läckande kemisk bomb. Det pyser och läcker oerhört många farliga ämnen ur Scanraff. Nu har man bett om att få öka tillverkningen. Det är inte så att man byter ut en till-

verkning, utan man ökar på en tillverkning. Man skapar bl.a. det nya ämnet kumen.

Vad jag vänder mig emot är att man inte i större utsträckning från regeringen kräver att få en miljökonsekvensbeskrivning med miljömedicinska aspekter, vilket jag tar upp i min fråga. Det handlar om de närboendes hälsa. Om det inte direkt handlar om hälsan handlar det om oron för hälsan. Vad gäller miljön har man i Bohuslän passerat alla gränser för vad naturen tål flera gånger om.

Varför kräver inte regeringen en miljökonsekvensbeskrivning värd namnet? Varför nöjer man sig med den rapport som företaget har kommit med?

Anf. 110 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Till att börja med vill jag kommentera att ämnet över huvud taget används. Ibland kan olika goda förutsatser krocka. I detta fall är tillverkningen av alkylatbensin, precis som Per Lager tog upp, faktiskt positiv. Det handlar om att tillverka en så ren bensin som möjligt. Men då kan man hamna i situationen att man använder kemikalier som inte använts lika mycket tidigare.

Jag kan också tala om att jag efter det att vi skrev svaret – i dag – fick beskedet att Spanien, som har haft i uppdrag att utvärdera ämnet, nu har kommit med sin redovisning. Det innebär att den inom några veckor skall upp till sista bedömningssammanträdet. Det innebär också att riskvärderingen kommer att göras i juni. Där finns det också möjlighet för dem som har andra uppfattningar än Spanien att framföra sådana synpunkter. Enligt den spanska utvärderingen innebär kumen inga risker för hälsan.

När det gäller den principiella frågan om miljökonsekvensbeskrivningar är det naturligtvis viktigt att man ganska tydligt har definierat vad som skall ingå i sådana. Jag menar att miljökonsekvensbeskrivningen var till fyllest i detta fall. Men för att i framtiden få litet mer struktur över detta återkommer vi i förslaget till ny miljöbalk till att strukturera kraven på miljökonsekvensbeskrivningar något mer än i dag.

Anf. 111 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jag hänger upp mig på miljökonsekvensbeskrivningen bara för att jag tror att den inte är till fyllest. Jag tror att de miljömedicinska aspekterna måste finnas med, framför allt för de närboende.

Precis som miljöministern sade är alkylatbensin förmodligen en bättre bensin än de vi har, men i andra ändan skapar den ett större problem. En liter av alkylatbensinen skapar tio liter av kumenbensinen. Då är frågan: Skall de närboende kring processen på Scanraff betala priset för t.ex. att man kör med en bättre bensin i Norrland?

Den ansökan Scanraff gjorde, gällde 300 000 ton alkylatbensin. Dessutom skulle man göra 70 000 ton eter, och sedan skulle man generera svavelsyra från nittioprocentig till nittioåttaprocentig halt. Till slut skulle man ha det här lättreformatet, som man kallar kumenet. Det är mycket underligt. Det är svårförståeligt i många led i hela den process som har pågått under det senaste året.

Vad man gör är att man släpper ut mer. Jag har bl.a. läst en artikel av Lennart Frisch, som jobbade på Länsstyrelsen i Göteborg och som anses

som en av de största experterna. Han undrar just vad som sker med det här överskottet av kumenbensin, eftersom vi inte kommer att använda denna i Sverige vad jag förstår. Den är för smutsig helt enkelt. Kommer den att exporteras? Är det meningen med det här? Det är precis så man gör i dag när man raffinerar oljan på raffinaderiet. Då får man kvar 1,5 miljoner ton av en mycket högsvavelhaltig olja som man exporterar. Detta är problem som vi skickar utomlands. Är miljöministern medveten om de här effekterna av processen?

Anf. 112 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Det sista tror jag var en fråga som inte Per Lager tagit upp tidigare. Därför är det mycket möjligt att jag missförstod vad Per Lager sade. Alkylatbensinen skall vi ju använda i Sverige. Den säljs ju också i Sverige.

Jag borde egentligen inte ge mig in på expertbedömningar när det gäller kumenet, jag brukar undvika att göra det i fråga om sådant som jag inte är expert på. Jag kan ändå konstatera att det tjänstemän och experter säger, och mycket tydligt har visat, är att ett skäl till att kumen inte har ansetts hälsovådligt för människor, i alla fall inte mer än att det är irriterande för andningsvägarna, är att det är väldigt snabbt nedbrytbart. Det är ett mycket lättflyktigt ämne, som har en halveringstid på mellan fyra timmar och en–två dagar. Det är därför man inte heller har varit så oroad när det gäller hälsorisker för människor, utan snarare har tittat t.ex. på hur ämnet fungerar i vatten. Man har dock inte ansett detta vara något större problem i det här fallet.

Jag tror att det viktiga när det gäller kemikaliefrågorna – vi kan ju gräva ned oss i de olika expertbeskrivningarna under väldigt lång tid – är att försöka få ett samlat grepp om vilka ämnen som är farligast för oss, vilka som snabbast bör avvecklas och vilka som är långlivade och naturfrämmande. Kemikommittén utför i dag ett arbete just för att ta fram en prioritering när det gäller hur vi skall fortsätta kemikaliepolitiken för att fasa ut de farligaste kemikalierna och slippa oro för långlivade, naturfrämmande kemikalier.

Jag tror att de frågorna är de allra viktigaste när det gäller kemikaliepolitiken i dag. Det är kanske också viktigare än att vi diskuterar varje enskilt ämne för sig. Det är nog bara genom att också behandla kemikalierna i grupper som vi verkligen förmår att få bort de farligaste kemikalierna.

Anf. 113 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jag förstår att miljöministern är på rätt väg. Vi är säkert överens om det här. Vi skall försöka minimera kemikalierna och de petroleumbaserade lösningsmedlen.

Kumen finns beskrivet i en vetenskaplig tidskrift. Där står det om kumens toxiska effekter. Dödligheten när det gäller kumen bedöms vara högre än exempelvis när det gäller bensen och toluen. Det finns alltså många olika åsikter om kumen. Därför menar jag att det är så viktigt att begära en konsekvensbeskrivning. Man måste vänta på riskbedömningen innan man tillåter Scanraff att köra i gång med en sådan här process. Det är en stor sak. Hela paketet handlar om över 800 miljoner.

Miljöministern nämnde att tanken är att vi år 2020 skall kunna nå ett mål som liknar att vi inte har några farliga lösningsmedel. En ökning av processen på Scanraff bidrar inte till att nå det målet. Det är snarare tvärtom. Det går stick i stäv mot detta. Vi måste i stället försöka minska på fossilbränslena. Det tror jag att vi är överens om. Man måste se till att inte låta nya processer ta över under täckmantel att man gör bra bensin om det i andra änden visar sig ge värre effekter.

Prot. 1996/97:80

18 mars

*Svar på
interpellationer*

Anf. 114 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag tror ändå att det är bättre att under ett antal år framåt också ha alkylatbensin. Jag tror inte att vi på så kort sikt helt kommer att slippa de fossila bränslena. Däremot är vi överens om att de naturfrämmande ämnena skall avvecklas till år 2020. Vi får i sommar, när Kemi-kommittén kommer, ett första förslag på hur det skall gå till att uppfylla Nordsjökonferensens förslag. Sedan får vi gemensamt se till att avveckla dessa ämnen i den ordning vi anser dem vara farliga för hälsa och miljö – inte bara i Sverige utan också i vår omvärld.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1996/97:212 om hemkunskap

Anf. 115 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Marianne Carlström har frågat mig varför en utökning av antalet timmar i hemkunskap inte finns med i den aviserade ändringen av timplanen och om det är möjligt att ta med hemkunskap i den planerade förändringen.

I samband med läroplansreformen gjordes förändringar i olika ämnens timtal. Flera ämnen fick minskad tid till sitt förfogande för att möjliggöra en förstärkning av de grundläggande kunskaperna, för att ge utrymme för ett utökat språkval och för att ge eleverna möjligheter till eget val. Den inbördes balansen mellan ämnena ändrades; särskilt slöjd och idrott och hälsa fick en förhållandevis kraftig timreduktion. Hemkunskap däremot fick ett något högre timtal än tidigare.

Regeringen har i den nyligen framlagda utvecklingsplanen för förskola, skola och vuxenutbildning aviserat sin avsikt att föreslå ändringar i grundskolans timplan. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en proposition som inom ramen för nuvarande totala timtid bl.a. ger slöjd och idrott och hälsa mer tid.

Skälen till att just slöjd respektive idrott och hälsa föreslås få mer tid, är att de i samband med att Lpo 94 infördes fick den kraftigaste timreduceringen.

Jag vill emellertid också framhålla att det inte enbart är antalet timmar i ett ämne som skall utgöra grunden för skolornas uppläggning av undervisningen, utan också de mål som anges i läroplan och kursplaner. På sikt bör timplanens roll som styrmedel tonas ned. I avvaktan på att kvalitetsmått som garanterar att alla elever får en likvärdig utbildning hinner utvecklas, fyller dock timplanen alltjämt en funktion som statligt styrmedel. Timplanen får dock inte utgöra ett hinder för pedagogiskt nytänkande och

förändring. Därför kommer skolorna i den proposition som vi avser att lägga fram att få ökade möjligheter att tillämpa timplanen mer flexibelt.

Anf. 116 MARIANNE CARLSTRÖM (s):

Fru talman! Tack för svaret! Det är mycket riktigt så som ministern tar upp i svaret att ämnet hemkunskap inte fick färre timmar i läroplansreformen. Men det finns en viktig skillnad jämfört med andra ämnen. Hemkunskap är såvitt jag vet det enda ämne där undervisningen sker med icke utbildade lärare vissa timmar. I hemkunskap på låg- och mellanstadiet är det vanligast att undervisningen sker med klassläraren, med en fritidspedagog eller med en förskollärare. I vissa fall kan det kanske fungera ändå, men frågan är om man uppnår målet med undervisningen. Målet är att alla elever när de slutar grund- och gymnasieskolan skall ha de nödvändiga kunskaper och färdigheter som krävs för att de skall kunna hushålla med sina egna, samhällets och naturens resurser.

Hemkunskapen i skolan startade när kvinnorna gick ut i förvärvslivet och hushållskunskaper inte längre gick i arv mellan generationerna. I dag förvärvsarbetar ju faktiskt de flesta av Sveriges kvinnor. I dag krävs kunliga, kritiska konsumenter. I den nya ekonomiska verklighet som vi lever i är baskunskaper i fråga om vardagen viktiga. Det minskar ojämlikheterna i vårt land, där vi tyvärr kan se klyftorna öka. Att laga sin egen mat och sköta sin ekonomi är sådant som en majoritet av befolkningen alltid måste göra själv. De flesta har inte råd att köpa dessa tjänster. Det är också en viktig jämställdhetsfråga.

I en nationell handlingsplan för nutrition, som regeringen gett Livsmedelsverket i uppdrag att utforma i samarbete med Folkhälsoinstitutet och som sedan antagits av regeringen, står det att ämnesområdet mat och hälsa bör stärkas inom grundskolan och gymnasiet.

Det finns en ganska omfattande dokumentation om sambandet mellan utbildning, hälsobeteende och kostvanor. Och vi vet att sjukvårdskostnaderna är höga på grund av felaktiga matvanor, vilket medför följsjukdomar, t.ex. hjärtinfarkt och övervikt. Då måste vi ta konsekvenserna av den kunskapen.

Hemkunskap är ett praktiskt ämne vad gäller både innehåll och undervisningssätt. Kombinationen av praktiskt och teoretiskt arbete förbättrar inläringen på ett sätt som man borde ta efter i andra ämnen. Dessutom ligger hemkunskapsundervisningen i block. Det gör att det är lättare för eleverna att tränga in i ämnet. Det är något som man borde ta efter vid schemaläggningen i den övriga skolan. Kombinationen av praktiskt och teoretiskt illustreras bra i följande kinesiska ordspråk: Det jag hör, det glömmer jag. Det jag ser, det kommer jag ihåg. Det jag gör, det begriper jag.

Idrott och hälsa heter det i dag, men tyvärr är inte alltid idrottslärarnas kunskaper om kost och näringslära så stora. Enligt uppgift är det inte så vanligt att man tar upp området hälsa i ämnet idrott.

Om skolans betydelse för folkhälsan verkligen skall prioriteras och regeringen vill se ett resultat av den nationella handlingsplanen för nutrition tror jag inte att det räcker med att ämnet idrott får mer timmar. Man måste satsa på ämnet hemkunskap och ge det goda förutsättningar och utbildade lärare.

Anf. 117 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Fru talman! Statsrådet! Jag vill med min närvaro i den här interpellationsdebatten markera att jag anser att ämnet hemkunskap är viktigt.

För mig handlar det om ett lärande för en bättre hälsa. Betydelsen av rätt kosthållning kan inte nog poängteras, som det mycket riktigt sägs i interpellationen. Rätt kosthållning är också en förutsättning för att elever skall kunna lära. Men hemkunskap är mycket mer än så. Det handlar om hushållsekonomi. Det är av stor betydelse i dag att man har lärt sig hur man hanterar den.

I utbildningsutskottets betänkande nr 8, som behandlas i morgon i riksdagen, refereras det till ett tal som statsrådet höll den 30 januari 1997. Statsrådet räknade då med att en förändring av timplanerna skulle kunna genomföras från hösten 1998. Min fråga är: Gäller denna tidpunkt fortfarande?

Statsrådet redovisar nu avsikten att öka timtiden för vissa ämnen. Är det inte rimligt att sådana förslag föregås av en ordentlig utvärdering? Enbart det faktum att slöjd och hälsa och idrott fick den kraftigaste timreduceringen i Lpo 94 är inte tillräckligt, vilket statsrådet redovisar i interpellationssvaret.

Dessutom konstaterar jag att det finns en motsägelse i det svar som statsrådet lämnade. Hon sade nämligen: "Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en proposition, som inom ramen för nuvarande totala timtid bl.a. ger slöjd och idrott och hälsa mer tid."

Litet senare sade hon: "Jag vill emellertid också framhålla att det inte är antalet timmar i ett ämne som skall utgöra grunden för skolornas uppläggning av undervisningen".

Jag menar att statsrådet talar emot sig själv i detta svar.

Anf. 118 KARIN OLSSON (s):

Fru talman! Jag vill bara understryka vikten av Marianne Carlströms interpellation.

Jag känner en stor oro över att ämnet hemkunskap får en sådan liten roll i undervisningen. Vi måste vara överens om att den undervisning som hushållslärarna bedriver i skolan är av avgörande betydelse av flera skäl.

Den svåra ekonomiska situationen gör att vi måste kunna mycket mer. Vi får dyrköpta erfarenheter om vi inte besitter dessa kunskaper. Dessutom för vi inte traditionen vidare. Jag fick lära mig detta hemma. I och med den ålder som jag befinner mig i var det naturligt. Dessvärre har vi inte samma möjlighet nu att föra traditionen vidare. En god kost och en god hälsa är väldigt starkt förknippade med varandra. Det skulle vara oerhört tragiskt om inte hemkunskapen får en framskjuten plats i utbildningen framöver. Jag är också orolig över att ämnet som sådant förlorar i betydelse om det inte åtminstone blir en viktig del och inte bara kallas för hälsa, som det gör i dag. Jag håller med Marianne Carlström, och även Tomas Högström, om att detta ämne väldigt lätt blir bortglömt. Det får inte ske.

Anf. 119 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Låt mig först säga att jag delar den uppfattning som Marianne Carlström, Tomas Högström och Karin Olsson framförde om att

hemkunskap är ett mycket viktigt ämne och har en central betydelse i skolan.

Hemkunskapen omfattar ju många av de centrala uppgifter som skolan har som man kan säga sammanfattas i uppgiften att förbereda för rollen som medborgare. Det handlar om vardagskunskapen, rollen som konsument, möjligheten att ta till vara på sig själv och ta ansvar för sig själv och kanske en framtida familj. Det handlar om kost och hälsa men också om att kunna fatta många beslut i rollen som samhällsmedborgare och konsument. Hemkunskap har alltså en mycket viktig roll i dag i skolan. Jag har inga som helst planer på att minska hemkunskapens i dag viktiga och ganska centrala roll i skolan. Någon sådan oro behöver man inte känna.

Jag tror också att det finns en mycket stor utvecklingspotential i hemkunskapen. Man kan utöka samarbetet med andra ämnen i skolan. Det pågår i dag en bra utveckling i skolan. Man försöker arbeta mera ämnesövergripande och tematiskt. Och lärarna får oftare en bredare kompetens än vad de tidigare har haft.

De tidigare ettämneshärlärarna har ofta haft problem med att ingå i arbetslagen på ett naturligt sätt, eftersom kompetensen har varit något för svag för att passa i organisationen i skolan. Det håller på att förändras, och det är en bra utveckling som jag gärna vill understödja på många sätt.

Hemkunskap representerar på många sätt en syn på lärande som jag gärna vill se genomsyra mer av skolans arbete. Det handlar om att förena det praktiska och det teoretiska kunnandet. Det handlar om att förena karaktärerna i olika kunskaper.

Den kommitté som arbetade fram underlag för de nya läroplanerna, Läroplanskommittén, talade om fyra olika sorters kunskaper, de fyra F:n. Man talade om fakta, förståelse, förtrogenhet och färdighet.

Dessa fyra olika kunskapsområden ryms inom hemkunskapsämnet. Det är viktigt att de olika kunskapsområdena kan förenas.

Regeringen har i utvecklingsplanen aviserat en förändring i timplanen. Det är viktigt att säga att det inte är någon proposition. Vi aviserar regeringens avsikt. Det pågår nu ett beredningsarbete för att vi skall kunna lägga fram en proposition, Tomas Högström. Mina planer är att jag skall kunna lägga fram den propositionen i september, så att riksdagen kan behandla den i god tid före läsåret 1998/99.

Bakgrunden till den här aviseringen är den timplaneförändring som gjordes av den tidigare borgerliga regeringen som vi socialdemokrater hade invändningar emot i vissa delar. Enligt min uppfattning innebar den väl mycket av teoretisering när det gällde helheten i skolans arbete. Det är viktigt att skolans arbete ses som en helhet och att de praktiska och estetiska ämnena har ett tillräckligt utrymme i skolan för att det skall bli en bra helhet.

Det var slöjdämnet och idrottsämnet som fick vidkännas de största nedskärningarna. Också när det gäller de ämnena hade vi socialdemokrater en annan uppfattning än den dåvarande regeringen. Det är mot den bakgrunden jag nu föreslår förstärkningar i dessa två ämnen. Det finns även andra skäl som jag kanske kan återkomma till i ett senare inlägg.

Anf. 120 MARIANNE CARLSTRÖM (s):

Fru talman! Det gläder mig att vi är så eniga.

År 1992 var vi nio interpellanter som hade en debatt med Beatrice Ask. Då var vi inte särskilt eniga. Men det gick ju ganska bra till slut ändå.

Statsrådet tar upp flera bra saker, t.ex. att man skall samarbeta och att det är viktigt med ämnesövergripande undervisning. Jag brukar säga att man i hemkunskap kan praktisera matematik. Men man kan inte flytta hemkunskapen till matematiken. Om en elev inte kan läsa ett recept och halvera det hjälper det inte. Då klarar man sig inte hemma. Det är att omsätta matematiken i praktik som är viktigt, och det kan man bara göra i de praktiska ämnena.

Det hade fungerat om man redan från början på låg- och mellanstadiet hade haft utbildade lärare. Men det finns fall där utbildade lärare gör kakor med eleverna. Jag tycker inte att det är fel att göra kakor. Det är en bra tradition, och det är viktigt för elever att kunna. Men det får inte bara vara det. Näringslära och andra viktiga saker skall ingå, och det är när eleverna är unga som man kan påverka dem.

Jag tycker att man skall göra en utvärdering och se hur hemkunskapsundervisningen går till. Hur ser det ut på de olika skolorna? Jag vet att man på många ställen har två fyrtiominuterslektioner på högstadiet. Hur skall man kunna baka eller göra mat som är billig, långkok och annat, om man har 80 minuter på sig? Det är genom att arbeta praktiskt som man lär sig. Då måste man ha tillräckligt med tid.

Man måste på skolorna lägga upp undervisningen så att den verkligen har möjlighet att bli praktisk. Det behövs en utvärdering av hur undervisningen ser ut. Det gäller också undervisningen i ämnet idrott och hälsa, och om man verkligen tar upp hälsa på det sätt som är viktigt. Vi vet alla att det är viktigt att röra sig. Men står det hälsa i läroplanen, skall det också vara hälsa.

För övrigt gläder det mig att vi är eniga. Jag hoppas att det blir ett bra resultat när läroplansomläggningen väl kommer.

Anf. 121 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Fru talman! Det var bra med beskedet att statsrådet inte avser att minska timtiden. Men skolan är nu en gång klockfixerad. Jag kan hålla med statsrådet om skrivningen i interpellationssvaret att man kanske skall tillämpa den mer flexibelt.

Men eftersom skolan är klockfixerad uppkommer automatiskt en fråga. I svaret står: ”inom ramen för nuvarande totala timtid bl.a. ger slöjd och idrott och hälsa mer tid”. Min fråga är: Var skall timtiden tas?

Anf. 122 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag håller självfallet med Marianne Carlström om vikten av att man har utbildade lärare. Ingen kan vara varmare anhängare av det än skolministern. Det är självklart av central betydelse för att skolan skall kunna utvecklas på det sätt som är avsett. Lärarna måste vara väl utbildade från början men också få en kontinuerlig kompetensutveckling i sitt yrke och följa med förändringen av sitt ämne eller av sina ämnen.

Det är inte minst viktigt med tanke på att t.ex. ämnet idrott och hälsa nu är statt i utveckling och förändrat till sitt innehåll och sin karaktär. Det är självklart viktigt att lärare som utbildades tidigare när ämnet hade en annan karaktär får den fortbildning som krävs för att kunna delta i den förändringen och utvecklingen av ämnet. Det gäller också ämnet hemkunskap.

När det gäller hur tiden läggs ut mellan olika ämnen och hur man lägger ut tiden i veckorna är det som Marianne Carlström och Tomas Högstrom vet en lokal fråga. Jag tycker att det är en olycka att skolan är så hårt tidsstyrd som den är. Det vore bra om skolan utvecklades mer mot målstyrning och därmed lättade en del på tidsstyrningen.

Jag avser, som jag också har aviserat i regeringens utvecklingsplan, att lägga fram förslag som möjliggör för skolorna att använda tiden mer flexibelt. Men den slutliga utformningen av det förslaget, Tomas Högstrom, kommer att redovisas när propositionen presenteras för riksdagen i september.

Anf. 123 MARIANNE CARLSTRÖM (s):

Fru talman! Det är bra att Ylva Johansson tycker att det är bra med utbildade lärare. Men då måste jag fråga: Är det tillräckligt att låg- och mellanstadielärare får en kortare kurs i näringslära och matlagning för att de skall få undervisa i ämnet? Borde man inte kräva att man samarbetar och delar upp tiden mellan dessa två kategorier lärare så att man får den utbildning som krävs och eleverna lär sig någonting?

Anf. 124 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag tycker att det är oerhört viktigt att lärare är väl utbildade. Det är en kvalitetsgaranti för skolan. Den lagstiftning som i dag styr behörigheten för lärare anger att en lärare skall vara utbildad för den tjänstgöring som han eller hon har. Det är förutsättningen för att ha en tillvidareanställning som lärare.

Det finns en möjlighet för kommunerna att tillfälligtvis använda också den som inte är utbildad om det kanske inte går att få tag i en utbildad lärare. Det går aldrig att uttala sig säkert om hur det ser ut i ett lokalt fall, där man kan ha varit tvungen att tillfälligt finna en lösning. Men den permanenta situationen måste självklart vara att man har utbildade lärare. De skall vara utbildade dels för de ämnen det handlar om, dels för de åldersgrupper som är aktuella.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 1996/97:208 om föräldrautbildningen

Anf. 125 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Siri Dannaeus har frågat socialministern om regeringen är beredd att göra insatser för att stimulera och bredda föräldrautbildningen. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Riksdagen har till regeringen givit till känna vikten av att föräldrautbildning kommer till stånd. Senast skedde det genom socialutskottets betänkande nr 4 från 1995/96.

För att svara mot detta uppdrag har först en arbetsgrupp verkat inom Socialdepartementet med uppgift att kartlägga och beskriva de verksamheter som faller inom begreppet föräldrautbildning. Gruppen överlämnade vid årsskiftet rapporten *Stöd i föräldraskapet*.

Därefter har regeringen den 6 mars tillsatt en särskild utredare för att, mot bakgrund av riksdagens uppdrag och kartlägningsrapporten, lämna förslag till hur föräldrautbildningen kan förbättras. De frågor Siri Dannaeus tar upp i sin interpellation täcks väl av direktiven. Utredarens arbete skall vara avslutat senast den 30 september i år.

Anf. 126 SIRI DANNAEUS (fp):

Fru talman! Jag tackar först för svaret. Som ministern säger har riksdagen i socialutskottets betänkande nr 4 1995/96 gett regeringen till känna vikten av föräldrautbildning, men också i ett betänkande nr 2 redan från 1990/91 från samma utskott. Problemet är alltså att det går väldigt långsamt. Vi som bekymrar oss blir alltmer oroliga i den här frågan.

Föräldrarnas betydelse för barnets senare utveckling blir alltmer belyst i forskningen. Som jag har skrivit i min interpellation har senare tids forskning visat att just den tidiga anknytningen spelar en oerhört viktig roll. Forskning vid Uppsala universitet visar att man av mammans grad av känslighet för barnets signaler under de första månaderna kan förutsäga barnets beteende vid fyra års ålder.

Vi vet i dag att ett spädbarn är mycket mer kompetent och en individ som kan och är aktiv på ett helt annat sätt än vad vi tidigare har trott. Spädbarnets medfödda instinkter söker aktivt en anknytning till vårdaren. Många studier visar att man av en otrygg anknytning i barndomen kan förutsäga att barnet senare i förskolan och skolan upplevs ha ett sämre självförtroende, mindre empati och visar ett mer aggressivt beteende. Det har också mer problem med kamrater.

Detta bekräftar mina egna funderingar när det gäller oroliga barn i skolan. Jag har innan jag kom hit för ganska precis ett år sedan arbetat som lärare i 30 år. Med kunskap om det som jag just nu har refererat känns varje dag som det inte händer något med föräldrastödet, som jag hellre skulle vilja kalla det för, som en förlorad dag för alla de barn som befinner sig i riskzonen.

Det mest påtagliga i skolsituationen i dag är den tilltagande oro och den hopplösa situation som många lärare upplever. De känner hela tiden att det redan är för sent. Vi sätter in de resurser som finns, och som dessutom i dessa besparingstider blir allt färre, när loppet redan är kört. Ju högre upp de kommer i åldrarna, desto svårare blir det att ändra elevernas beteende, och till sist handlar det bara om förvaring.

Toleranströskeln har höjts hela tiden, vanmakten och uppgivenheten likaså. Vi som befinner oss mitt i verkligheten har sedan länge förstått att ju tidigare man sätter in åtgärder, desto bättre går det. Alltså måste man börja redan i moderlivet. I kartläggningen av föräldrautbildningen kan man se att mödravårdsutbildningen för dem som får sitt första barn fungerar väldigt bra. Den finns överallt och är uppskattad. Men sedan fungerar det mindre bra, och här krävs stora förändringar.

Prot. 1996/97:80

18 mars

svar på
interpellationer

Utredningen som resulterade i rapporten *Stöd i föräldraskapet* ger ett bra underlag, och jag hoppas att den nu tillsatta utredningen kommer fram till ett underlag som snabbt kan leda till ett bra beslut, för våra barns skull. Men det hade också varit bra om ministern i sitt svar hade redogjort för utredarens direktiv.

Anf. 127 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag är glad över att ha fått möjlighet att lämna den här sammanfattande rapporten. Jag satt nämligen med i socialutskottet 1990–1991, när det första tillkännagivandet gjordes till den dåvarande regeringen. Jag är också väldigt glad över att ha fått möjlighet att tillsätta den särskilda utredare som skall lämna förslag till förbättringar av föräldrautbildningen, eller föräldrastödet – vi använder ju båda begreppen.

Jag antar att Siri Dannaeus har läst rapporten. Den visar ju att det trots allt händer väldigt mycket, även om det är ojämnt fördelat och man tar olika stort ansvar på olika håll i landet och på olika nivåer. I rapporten redovisas många spännande projekt, som vi naturligtvis hoppas skall vara livskraftiga, leva vidare och utvecklas. Just detta inger ändå hopp inför framtiden. Det som är viktigt när man vill utveckla situationen för barn är kunskap, och därför är föräldrautbildning och föräldrastöd en viktig del av detta att förmedla och skaffa sig ökad kunskap.

Direktiven är offentliga, och därför finns de inte redovisade i svaret. Jag utgår ifrån att Siri Dannaeus har lätt att komma åt att läsa dem. Som jag sade i mitt svar täcker de enligt min bedömning rätt väl in alla områden som tas upp i interpellationen. Viktigt i direktiven är att utredaren skall hitta modeller som riktar sig till alla föräldrar, men också modeller som riktar sig till föräldrar som har större svårigheter i sin föräldraroll.

Min förhoppning är nu att vi skall kunna fortsätta att diskutera denna viktiga fråga, inte minst när utredaren är klar med sitt betänkande. Sedan kan vi återkomma med ett förslag.

Anf. 128 SIRI DANNAEUS (fp):

Fru talman! Det där lät positivt, och jag lovar jag skall återkomma gång på gång tills jag ser att det händer något.

Jag vill ändå påminna statsrådet om att det finns en överenskommelse mellan staten och landstinget om föräldrautbildning. Det skulle inte vara i vägen om man i dessa besparingstider påminde landstingen om det. Som statsrådet sade visade utredningen att det faktiskt finns en del landsting som inte har gjort särskilt mycket utan bara minsta möjliga.

Kartläggningen visar också att det finns många som har gjort väldigt bra projekt, bl.a. i Malmö. Där ser man att det fungerar mycket bra, liksom i Göteborg där man har speciell utbildning för pappor. Den har lett till att papporna får större förståelse för hemarbete och barn och till att de gärna tar föräldraledigt. Det hade de kanske inte gjort tidigare. Just i dag kom något från Stockholms läns landsting som heter *Tidig hjälp på längre sikt*. Det handlar om det här med tidig anknytning. Detta är också ett mycket bra projekt.

Jag tycker att det vore på sin plats om statsrådet eller regeringen tog ett initiativ och började förhandla litet grand, eller åtminstone påminde Landstinget om den överenskommelse som redan finns.

Att landstingen sparar blir vi påminda om mest varje dag. För en vecka sedan såg jag en intervju med överläkaren på Karolinska sjukhusets förlossningsavdelning, och han berättade att mammorna i dag får stanna ungefär ett dygn på BB där. Med tanke på att bröstmjölken kommer den tredje dagen är det säkert många bland dessa mödrar som oroar sig.

Sparkraven som ofta finns i landstingen drabbar oftast de allra svagaste grupperna. Vi vet redan i dag att 10 % av barnaföderskorna drabbas av depressioner. De flesta av dem har ett dåligt socialt nätverk, dåliga relationer och är ofta drabbade av arbetslöshet. Småbarnsföräldrar hör inte till de grupper i samhället som är ute i samhället och demonstrerar och protesterar högljutt. De är ofta fullt sysselsatta med att se till att klara av sin nya uppgift.

Därför är det viktigt att alla vuxna, och särskilt vi politiker, engagerar oss och tar vårt ansvar för alla barn. Vi får inte dra ned på de resurser i samhället som barn behöver, även om de ekonomiska resurserna är knappa. Gör vi det, får vi betala en mångdubbel kostnad i framtiden. Naturligtvis måste vi ha förståelse för att många ansvariga ute i verksamheten bara ser till ekonomin på sitt eget område. Därför är det viktigt att regeringen, som har det övergripande ansvaret, ser vilka konsekvenser sparivern får i det stora sammanhanget.

Regeringen har tillsatt en utredare, och det tycker jag är bra – det säger jag ytterligare en gång. Men det är bara ett steg i rätt riktning. Vi i Folkpartiet tycker också att regeringen borde ta initiativ till en ny parlamentarisk utredning, som bl.a. analyserar konsekvenserna av senare års beslut och sammanställer all kunskap som finns i Sverige om barn, barns utveckling och behov. Med en helhetssyn skulle man på många sätt kunna hjälpa till att förklara orsaker och föreslå åtgärder, t.ex. mot de problem vi har i dag med ett allt större drogmissbruk i allt lägre åldrar, mobbning och den dåliga läsförståelsen hos barn som slutar grundskolan. En sådan utredning skulle kunna ge förslag till både kortsiktiga och långsiktiga åtgärder för att förbättra barns levnadsvillkor.

Anf. 129 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Siri Dannaeus pekar på den tidiga kontakten som väldigt viktig för barnets fortsatta utveckling och anknytning, och därom är vi nog helt överens. Vi kan konstatera att det som trots allt är bäst utvecklat när det gäller föräldrautbildning och föräldrastöd är stödet till blivande och nyblivna föräldrar. Det är en bra start.

I direktiven till det arbete som nu skall påbörjas – att utreda och komma med förslag – nämns särskilt barnets hälsomässiga utveckling. Det handlar främst om hur man skall förhålla sig till droger av olika slag när man är gravid, men det handlar också, vilket framgår av direktiven, om tonårsbarnens förhållande till alkohol, droger och tobak. Det finns alltså ett särskilt uppdrag till utredaren att pröva vad som där kan göras i barnomsorgen, skolan och på annat sätt för att hjälpa föräldrarna i deras arbete att ge barnen en positiv inriktning på deras liv.

För övrigt utgår jag också från att Siri Dannaeus har tagit del av den rapport vi lämnade i samband med budgetpropositionen i höstas, *Barn i dag*. Den ger på en rad olika områden en aktuell bild av läget för barnen i Sverige i dag. Den har man försökt göra så heltäckande som möjligt. Den

följs nu upp och kommer tillbaka i form av en tryckt skrift under våren, kanske ännu mer riktad både till allmänheten och till dem som arbetar med barn på olika sätt. Den blir mer åtgärdsinriktad, och det blir möjligt för föräldragrupper och personalgrupper att läsa den. Den kommer också att få ett nytt namn.

Ytterligare en viktig del som jag vill tillägga är den kompetens och den kunskap som finns på så många olika håll i samhället där man arbetar med och för barn. Jag tror att man inte bara skulle kunna öka sin kunskap och sin kompetens utan också förbättra sin samverkan för att på det sättet nå längre. Jag tror att man kan vinna väldigt mycket om man lär känna varandras kompetensområden mellan hälso- och sjukvården och kommunernas socialtjänst eller barnomsorg. Att utveckla sitt arbetssätt är kanske ännu viktigare när det är brist på pengar.

Anf. 130 SIRI DANNAEUS (fp):

Fru talman! Jag håller helt med om det sista som statsrådet tog upp. Samverkan är ett måste om vi skall kunna klara det hela med den ekonomi vi har. Där man använder sig av samverkan fungerar det också mycket bra, och man har nått stora resultat.

Jag har läst alla rapporterna; *Barn i dag*, *Barn i fokus*, *Barns villkor* och allt vad de heter. Detta är så typiskt – det kommer så många rapporter, och det görs så många utredningar. Men jag håller på att tjata om det här därför att jag har en känsla av att det händer för litet.

Jag vill dock avsluta med att säga att jag tycker att det är positivt att den utredare som regeringen har tillsatt redan har tagit kontakt med riksdagens tvärpolitiska barngrupp. Det blir säkert en konstruktiv diskussion, och jag hoppas att vi tillsammans skall hitta ett sätt att medvetandegöra föräldrarna om hur viktig den tidiga spädbarnsåldern är för barnets fortsatta utveckling.

Dessutom hoppas jag att regeringen inser att de ekonomiska resurserna som satsas på stöd till småbarnsföräldrar ger en mycket god återbärning på sikt. Jag är helt övertygad om att om vi jobbar med de här frågorna slipper vi läsa rubriker om att alltfler föräldrar vill slippa sina tonårsbarn – det tycker jag är förskräckligt – eller att alltfler barn utsätts för mobbning. Om vi jobbar tillsammans, i samverkan, så tror jag att vi klarar det.

Anf. 131 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Det som är viktiga åtgärder i dag – jag vill helt kort nämna dem en gång till – är att förbättra kunskaper och samverkan. Om detta är vi överens – det ger de bästa effekterna. Efter att nu ha tillsatt utredningen, som redan har kommit i gång, är jag övertygad om att vi skall komma fram till bra beslut som ger föräldrar tillgång till en bra föräldrautbildning i vårt land.

Överläggningen var härmed avslutad.

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1996/97:61 till trafikutskottet

1996/97:84 och 85 till näringsutskottet

1996/97:86 till försvarsutskottet

1996/97:96 till arbetsmarknadsutskottet

1996/97:97 till konstitutionsutskottet

1996/97:99 till kulturutskottet

1996/97:101 och 105 till konstitutionsutskottet

1996/97:130 till lagutskottet

1996/97:144 till utrikesutskottet

Skrivelse

1996/97:80 till utrikesutskottet

Redogörelse

1996/97:NR1 till utrikesutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående ärenden skulle förlängas till den 3 april.

13 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1996/97:KU12

Finansutskottets betänkanden 1996/97:FiU18, FiU21 och FiU22

Lagutskottets betänkanden 1996/97:LU12 och LU13

Utrikesutskottets betänkande 1996/97:UU12

Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1996/97:SfU8 och SfU9

Jordbruksutskottets betänkande 1996/97:JoU12

Bostadsutskottets betänkande 1996/97:BoU14

14 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 1996/97:62 Ändringar i lagen (1992:888) om uppgiftsskyldighet på jordbrukets och fiskets områden, m.m.

1996/97:Jo21 av Dan Ericsson (kd)

med anledning av prop. 1996/97:65 Ändringar i kreditupplysningslagen
1996/97:Fi37 av Lars Tobisson m.fl. (m)
1996/97:Fi38 av Inga Berggren m.fl. (m, c, fp, kd)
1996/97:Fi39 av Bengt Harding Olson (fp)
1996/97:Fi40 av Per Rosengren m.fl. (v)
1996/97:Fi41 av Rolf Kenneryd m.fl. (c)

med anledning av prop. 1996/97:92 Enskilda vägar
1996/97:T53 av Per Westerberg m.fl. (m)
1996/97:T54 av Lennart Klockare m.fl. (s)

med anledning av prop. 1996/97:127 Konsumentskydd vid avtal om
tidsdelat boende
1996/97:L10 av Agne Hansson m.fl. (c)
1996/97:L11 av Tanja Linderborg m.fl. (v)

Justitieutskottets betänkanden
1996/97:JuU10 Polisfrågor
1996/97:JuU13 Särskild utlänningskontroll

Utbildningsutskottets betänkande
1996/97:UbU8 Vissa läroplansfrågor m.m.

Trafikutskottets betänkande
1996/97:TU7 Trafikpolitikens inriktning

Näringsutskottets betänkande
1996/97:NU9 Vissa konkurrensfrågor

Bostadsutskottets betänkanden
1996/97:BoU11 Vissa fastighetsrättsliga frågor
1996/97:BoU12 Egenskapskrav på byggnader m.m.

15 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställes

den 18 mars

1996/97:244 av *Gullan Lindblad* (m) till miljöministern
Miljökonsekvenserna av norska försvarets planerade skjutfält på Östland-
et
1996/97:245 av *Johan Lönnroth* (v) till statsministern
Åtgärder mot valutaspekulation för att underlätta lönebildningen

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 8 april.

16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Prot. 1996/97:80

18 mars

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 14 mars

1996/97:393 av *Per Lager* (mp) till utrikesministern
Mordechai Vanunu

den 17 mars

1996/97:394 av *Åke Carnerö* (kd) till försvarsministern
Trafikflygarhögskolans lokalisering
1996/97:395 av *Bodil Francke Ohlsson* (mp) till jordbruksministern
Halmbränning
1996/97:396 av *Eva Zetterberg* (v) till utrikesministern
Situationen i Nigeria
1996/97:397 av *Ola Ström* (fp) till socialministern
Patientsäkerheten

den 18 mars

1996/97:398 av *Inger René* (m) till justitieministern
Personnummerregister

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 8 april.

17 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmälades att följande skriftliga svar på fråga inkommit

den 18 mars

1996/97:359 av *Åke Carnerö* (kd) till försvarsministern
Kustbevakningens resurser

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 8 april.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 16.20 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Avsägelse	1
3 § Frågestund.....	1
Anf. 1 TALMANNEN.....	1
<i>Albanien.....</i>	<i>1</i>
Anf. 2 HELENA NILSSON (c).....	1
Anf. 3 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	2
Anf. 4 HELENA NILSSON (c).....	2
Anf. 5 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	2
Anf. 6 EVA ZETTERBERG (v).....	2
Anf. 7 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	3
Anf. 8 EVA ZETTERBERG (v).....	3
Anf. 9 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	3
Anf. 10 PER LAGER (mp).....	3
Anf. 11 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	4
<i>Missstro mot regeringens politik.....</i>	<i>4</i>
Anf. 12 BO LUNDGREN (m).....	4
Anf. 13 Statsrådet THAGE G PETERSON (s).....	4
Anf. 14 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	4
Anf. 15 BO LUNDGREN (m).....	5
Anf. 16 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	5
Anf. 17 BO LUNDGREN (m).....	5
Anf. 18 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	6
<i>Fredsprocessen i Mellanöstern.....</i>	<i>6</i>
Anf. 19 BERNDT EKHOLM (s).....	6
Anf. 20 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	7
Anf. 21 BERNDT EKHOLM (s).....	7
Anf. 22 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	7
<i>Tjänstebeskattningsutredningen</i>	<i>7</i>
Anf. 23 KARIN PILSÄTER (fp).....	7
Anf. 24 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	8
Anf. 25 KARIN PILSÄTER (fp).....	8
Anf. 26 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	8
Anf. 27 MATS ODELL (kd).....	8
Anf. 28 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	9
Anf. 29 MATS ODELL (kd).....	9
Anf. 30 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	9
Anf. 31 ELISABETH FLEETWOOD (m).....	9
Anf. 32 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	10
Anf. 33 ELISABETH FLEETWOOD (m).....	10
Anf. 34 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	10
<i>Volvo Aero i Arboga.....</i>	<i>10</i>
Anf. 35 BERIT OSCARSSON (s).....	10
Anf. 36 Statsrådet THAGE G PETERSON (s).....	10
Anf. 37 BERIT OSCARSSON (s).....	10

<i>Koldioxidutsläpp från trafiken</i>	10
Anf. 38 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	10
Anf. 39 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	11
Anf. 40 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	11
Anf. 41 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	11
<i>Hongkong</i>	12
Anf. 42 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	12
Anf. 43 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	12
Anf. 44 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	12
Anf. 45 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	12
<i>Mål 4-stödet</i>	13
Anf. 46 CHRISTER SKOOG (s).....	13
Anf. 47 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	13
Anf. 48 CHRISTER SKOOG (s).....	13
Anf. 49 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	13
<i>Botniabanan</i>	13
Anf. 50 LENNART FREMLING (fp).....	13
Anf. 51 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	14
Anf. 52 LENNART FREMLING (fp).....	14
Anf. 53 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	14
<i>Egenavgiften till sjukförsäkringen</i>	14
Anf. 54 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd)	14
Anf. 55 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	14
Anf. 56 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd)	15
Anf. 57 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	15
<i>Orter för körkortspröv</i>	15
Anf. 58 MATS BERGLIND (s)	15
Anf. 59 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	15
Anf. 60 MATS BERGLIND (s)	15
Anf. 61 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	16
Anf. 62 CARINA HÄGG (s).....	16
Anf. 63 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	16
<i>Atlantbanan och Inlandsbanan</i>	16
Anf. 64 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c)	16
Anf. 65 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	17
<i>Änkepensionerna</i>	17
Anf. 66 BIRGIT FRIGGEBO (fp)	17
Anf. 67 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	17
Anf. 68 BIRGIT FRIGGEBO (fp)	17
Anf. 69 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	18
Anf. 70 BIRGIT FRIGGEBO (fp)	18
Anf. 71 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	18
<i>Den ekonomiska politiken</i>	18
Anf. 72 HENRIK S JÄRREL (m)	18
Anf. 73 Statsrådet THAGE G PETERSON (s)	19
Anf. 74 HENRIK S JÄRREL (m)	19

Anf. 75 Statsrådet THAGE G PETERSON (s).....	19
Anf. 76 TALMANNEN.....	20
4 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer	20
5 § Svar på interpellation 1996/97:191 om forskningspolitiken.....	21
Anf. 77 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	21
Anf. 78 MARGARETA E NORDENVALL (m).....	22
Anf. 79 BENGT SILFVERSTRAND (s)	23
Anf. 80 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	24
Anf. 81 MARGARETA E NORDENVALL (m).....	25
Anf. 82 BENGT SILFVERSTRAND (s)	26
Anf. 83 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	27
Anf. 84 MARGARETA E NORDENVALL (m).....	28
Anf. 85 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	28
6 § Svar på interpellation 1996/97:192 om utbildningen av lärare.....	29
Anf. 86 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	29
Anf. 87 RUNE RYDÉN (m).....	30
Anf. 88 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	31
Anf. 89 RUNE RYDÉN (m).....	32
Anf. 90 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	33
Anf. 91 RUNE RYDÉN (m).....	34
Anf. 92 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	34
7 § Svar på interpellation 1996/97:200 om funktionshinder möjligheter till utbildning och arbete.....	35
Anf. 93 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	35
Anf. 94 ULLA LÖFGREN (m)	36
Anf. 95 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	37
Anf. 96 ULLA LÖFGREN (m)	38
Anf. 97 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	38
Anf. 98 ULLA LÖFGREN (m)	39
Anf. 99 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	39
Ajournering.....	40
Återupptagna förhandlingar	40
8 § Svar på interpellation 1996/97:171 om Njaka fjällområde	40
Anf. 100 Miljöminister ANNA LINDH (s)	40
Anf. 101 TORSTEN GAVELIN (fp)	41
Anf. 102 ULLA LÖFGREN (m)	42
Anf. 103 Miljöminister ANNA LINDH (s)	42
Anf. 104 TORSTEN GAVELIN (fp)	43
Anf. 105 ULLA LÖFGREN (m)	44
Anf. 106 Miljöminister ANNA LINDH (s)	44
Anf. 107 TORSTEN GAVELIN (fp)	44
9 § Svar på interpellation 1996/97:188 om kumen (isopropyl- bensen)	45

Anf. 108	Miljöminister ANNA LINDH (s)	45
Anf. 109	PER LAGER (mp)	46
Anf. 110	Miljöminister ANNA LINDH (s)	47
Anf. 111	PER LAGER (mp)	47
Anf. 112	Miljöminister ANNA LINDH (s)	48
Anf. 113	PER LAGER (mp)	48
Anf. 114	Miljöminister ANNA LINDH (s)	49
10 §	Svar på interpellation 1996/97:212 om hemkunskap	49
Anf. 115	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	49
Anf. 116	MARIANNE CARLSTRÖM (s)	50
Anf. 117	TOMAS HÖGSTRÖM (m)	51
Anf. 118	KARIN OLSSON (s)	51
Anf. 119	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	51
Anf. 120	MARIANNE CARLSTRÖM (s)	53
Anf. 121	TOMAS HÖGSTRÖM (m)	53
Anf. 122	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	53
Anf. 123	MARIANNE CARLSTRÖM (s)	54
Anf. 124	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	54
11 §	Svar på interpellation 1996/97:208 om föräldrautbild-	
	ningen	54
Anf. 125	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	54
Anf. 126	SIRI DANNAEUS (fp)	55
Anf. 127	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	56
Anf. 128	SIRI DANNAEUS (fp)	56
Anf. 129	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	57
Anf. 130	SIRI DANNAEUS (fp)	58
Anf. 131	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	58
12 §	Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om för-	
	längd motionstid	59
13 §	Förnyad bordläggning	59
14 §	Bordläggning	59
15 §	Anmälan om interpellationer	60
16 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	61
17 §	Anmälan om skriftligt svar på fråga	61
18 §	Kammaren åtskildes kl. 19.17.	62

Gotab, Stockholm 1997